VILLIERS DE L'ISLE-ADAM

Son Şenliklerin Davetlisi

Babil Kitaplığı

Jorge Luis Borges tarafından hazırlanan fantastik edebiyat dizisi

Dost Kitabevi Yayınları

Her büyük yazar işe iyi bir okur olmakla başlar ve yıllar geçtikçe, tercih ettiği ya da dışladığı okumalarıyla kişisel bir kitaplık yaratır.

Buenos Aires'teki Ulusal Kitaplık'ın (ki burada dünyanın başka yörelerinde bulunmayan kitapların olduğu söylenir) yöneticisi Jorge Luis Borges bu kitap bolluğundan yararlanmasını bildi: Zaten büyülenmiş okurlarına, derin bilgi ve neşesiyle, şaşırtıcı derecede ilginç derlemeler hazırlayıp sundu.

Düşsel edebiyatın mücevherlerini oluşturan metinleri bir araya getirdi ve onun en güzel hikâyelerinden biri olan Babil Kitaplığı, aynı zamanda dizinin adı oldu.

1975 ile 1985 arasında yayımlanan bu dizi, daha şimdiden bir edebiyat klasiğidir. Bir araya gelen bu kitaplar aynı zamanda Buenos Aires'in bu büyük kütüphanecisine adanmış en duygusal anıtlardan da birini oluşturur.

iyi okumalar.

F. M. Ricci

Dost Kitabevi

Babil Kitaplığı

Son Şenliklerin Davetlisi

Villiers de l'Isle-Adam

önsöz

Jorge Luis Borges

La torturepar l'esperance L'aventure de Tse-i-la L'enjeu

La reine Ysabeau Le convive des dernieres fetes Sombre recit, conteurplus sombre Vera

Fransızcadan Çeviren:

Işık Ergüden

Önsöz, Ispanyolcadan Çeviren: Mukadder Yaycıoğlu

ISBN 975-7501-84-0

Birinci Baskı, Eylül 1999, Ankara

Tasarım: Franco Maria Ricci, Marce'lla Boneschi Fotokompozisyon: Fototype, Milano Baskı: Pelin Ofset, Ankara

Yayın Ekibi:

Ali Karabayram, Fisun Demir *Teknik Hazırlık* Mehmet Dirican

Bu kitaplar, Adobe PageMaker *6.5'te formatlanmış ve* Adobe Type Library Bodoni *yazı karakterleri kullanılarak hazırlanmıştır.*

Önsöz

Villiers de L'Isle-Adam kontuJean-Marie-Mathieu-Philippe-Auguste 7Kasım1838'de Brötanya'da doğdu; 19 Ağustos 1889 yılında Paris 'te, Freres de St. Jean de Dieu hastanesinde öldü. Keltlere özgü umursuz ve cömert imgelem gücü şans ya da kaderin ona sunduğu özelliklerden biriydi. Aynı şey, ait olduğu seçkin soy -Malta şövalyelerinin ilk büyük Ustasının soyundan geliyordu-, sıradanlığı, bilimi, ilerlemeyi, içinde yaşadığı dönemi, parayı ve ciddi insanları küçümseme özelliği için de söylenebilir.

Eva Futura *(1886) yazın tarihinin kaydettiği bilimkurgu yapıtlarının ilk örneklerinden biri ve aynı zamanda bilimin bir alaylamasıdır.* Azel *adlı dramı temel izleği yeniden canlandırır. 1870 yılında Paris'te sahnelenen* isyan, *Ibsen'in* Bebek Evi*'nin habercisidir.*

Retorik Fransız biçemini izleyen bir romantik

olarak Villiers, insanların romantikler ve aptallar olmak üzere iki sınıfa ayrıldığını iddia etti. içinde yaşadığı dönemin alışkanlıkları, bir yazarın yalnızca anımsanmaya değer tümceler bakımından değil, aynı zamanda küstah deyişler bakımından da zengin olmasını gerektiriyordu. Anatole France, bir sabah Villiers'nin ailesiyle ilgili bilgi toplamak amacıyla onun evine gittiğini anlatır. Villiers ona şunları söyler: “Sabahın onunda güneş pırıl pırıl parlarken size büyük Usta ve ünlü Mareşalden mi söz etmemi istiyorsunuz?” VEnrique'nin masasına oturmuş, Fransa tahtına talip olmuş ve onun için her şeyini feda etmiş birini eleştirmesi üzerine France ona şöyle söyler: “Efendim, Majestelerinin sağlığına içiyorum. Sizlerin unvanları kesinlikle tartışılamaz. Bir kralın kaygısızlığı vardır sizlerde. ” Wagnerin büyük dostuydu; hoş sohbet olup olmadığını sorduklarında katı bir biçimde şu yanıtı verirdi: AcabaEtna’nınsohbeti hoş mudur?” Yapıtlarında olduğu gibi yaşamında da biraz oyunculuk vardır; aristokrat ve çok yoksul olmasının bu tutumunu kolaylaştırdığı doğrudur. Bunun yanı sıra, Paris sosyetesine karşı her zaman yansıtmaya çalıştığı izlenim aracılığıyla aslında kendini savunduğu düşünülebilir. Boyunun kısalığı kimi zaman sefalete kadar varan yoksulluğu denli canını sıkmıştır.

Imgelem gücü ne denli zengin olursa olsun, bir şair nereye kadar zaman ve uzamdaki yerinden kaçabilir?Romeo vejuliette’in Veronasının aslında İtalya’da olmadığı açıktır; Coleridge’in İhtiyar Denizcinin Şarkısı *’ndaki büyülü denizlerin XVIII. yüzyılın sonlarında yaşamış Akdenizli bir şairin harika düşü olduğu, Conrad’ın ya da Ulysses’in denizi olmadığı açıktır. Acaba bir gün ben Buenos Aires’ten uzakta bir şiir yazabilecek miyim? Aynı şey Villiers’nin^panyası ve Doğusu için de geçerlidir; bunlar, Flaubert’in çalışkan* Salambosu *kadar Fransızdır.*

Umut işkencesi, *seçkimizin en iyi öyküsü ve aynı zamanda en başarılı kısa öykülerden biridir. Olay çok kişisel bir hpanya’dageçer ve tarih belirsizdir. Villiers Ispanya’yı pek iyi tanımazdı; Edgar Allan Poe da pek iyi tanımazdı, buna karşın Umut Işkencesi ile Kuyu ye Sarkaç aynı derecede unutulmaz öykülerdir, çünkü her iki yazar da insan ruhunun ne denli acımasız olabileceğini biliyordu. Poe’da dehşetfiziksel düzeydedir. Bu konuda daha usta olan Villiers ise bize ahlaksal bir cehennem sunar.* Umut

işkencesi'ndeki *inanılmaz hpanya, yerini* Tse-i-la'nm Serüveni'nde *inanılmaz Çin'e bırakır. Villiers, öykünün başında yer alan "tahmin et yoksa seni yutarım" tümcesini ustaca Sfenkse atfeder. Amacı okuyucuyu aldatmak olan bir oyundur bu. Oykü, iki kahramanın gururu ve bunlardan birinin acımasızlığı üzerine kurulur; öykünün sonu, bize, aşağılamayı da içeren eksiksiz bir cömertliği açınlar.* Koz *tüm protestan mehzeplerin bir iddiasını örtbas eder. Oykünün gücü, bunu açığa vuran adamın ruhunu yitirdiğini dolaylı olarak bize itiraf etmesinde yatar.* Kraliçe Ysabeau'nun *konusunuyinegüç sahibi insanların acımasızlığı oluşturur, yalnız bu kez kıskançlık ihtirasıyla zenginleştirilmiştir. Öykünün beklenmedik sonu da bir o kadar acımasızdır.* Son Şenliklerin Davetlisi, *özellikle uçarı bir biçimde başlar; birkaç vurdumduymaz ve neşeligece kuşugün doğumuna kadar eğlenmeyi kafasına koymuştur. Yeni bir katılımcının ortaya çıkışı öyküyü karartır ve adaletle deliliğin inanılmaz biçimde birbirine yaklaştığı bir dehşete sürükler. Alaycı DonKişot gibi bir şövalye kitabı olan* Karamsar Anlatı Daha Karamsar Anlatıcı, *acımasız bir öykü ve aynı zamanda acımasız bir öykünün alaya alınmasıdır. Villiers'nin öyküleri arasında en fantastik ve Poe'nun düşsel dünyasına en yakın olanı Vera'dır. Oykünün kahramanı üzüntüsünü gidermek için sanrı kabilinden bir dünya yaratır; bu büyü sayesinde son bir vaat içeren küçük ve unutulmuş bir nesneyi ödül olarak alır. Villiers, Paris'te Baudelaire'in kötülük ve günahla oynadığı gibi acımasızlık kavramıyla oynamak istiyordu. Ama maalesef günümüzde bunlarla oynayamayacak kadar birbirimizi iyi tanıyoruz.* Acımasız Öyküler *artık saf bir başlık; oysa Villiers bu öyküleri tumturaklı ve duygulu bir biçimde Paris çevresine sunduğu zaman saf değildi. Kendini düşsel düelloların ve anlatıların yaşlı başkişisigibi duyumsayan, neredeyse yoksul denebilecek bu büyük beyefendi, imgesini Fransız yazın tarihine kabul ettirdi. Bugün Villiers de L'Isle-Adam ı Vera'dan,Aragonlu Yahudi'den, Tse-i-la'dan daha az anımsıyoruz ve daha az anımsayacağız.*

J orge Luis Borges

Son Şenliklerin Davetlisi

Umut işkencesi

Bay Edouard Nieter'e

-Ah! Bir ses, haykırmak için bir ses!..

EDGAR ALLAN POE (Kuyu ve Sarkaç)

Zaragozalı ruhban yargıçların yeraltı gömütlüklerinin altında, geçmiş zamanda bir akşam olurken, Segovya Dominikenlerinin altıncı başrahibi, Ispanya'nın üçüncü büyük engizisyoncusu, saygıdeğer Pedro Arbuez d'Espila, peşinde kurtarıcı (baş-işkenceci) birfra, önünde engizisyon mahkemesinden iki sadık görevli, ellerinde meşaleler, kayıp bir zindana doğru indi. Dev bir kapının kilidi gıcırdadı; sakin, pis kokulu bir yere girdiler, duvara gömülü halkalar arasında kandan kapkara bir işkence sehpası, bir mangal ve bir testi ilahi ıstırabın gün ışığında hayal meyal görülebiliyordu. Bir gübre yığını üzerinde zincirlerle bağlanmış, boynunda demir bir halka olan, kaç yaşında olduğu artık belirsiz, dalgın, paçavralar içinde bir adam vardı. Bu mahkûm, Aragon Yahudisi haham Aser Abar-banel den başkası değildi, tefecilikten ve Yoksullar'ı acımasızca küçümsemekten sanık olarak bir yılı aşkın süredir her gün işkence görüyordu. Yine de, "bağnazlığı derisi kadar sert" olduğu için inancından dönmeyi reddetmişti.

Birkaç bin yıllık bir soydan gelmekle gurur, eski atalarıyla övünç duyuyordu —çünkü Yahudi adına layık her Yahudi onların kanını kıskanır —, Tal-mud'a bakılırsa Othoniel'in, yani İsrail'in şu son yargıcının karısı Ipsiboe'nin soyundandı: Sonu gelmez işkencelerin en korkuncuna bile cesaretle göğüs germesini sağlayan şey buydu.

Kurtuluşu reddeden bu direşken ruhu düşündükçe gözleri yaşlarla dolan saygıdeğer Pedro Arbuez d'Espila korkudan tir tir titreyen hahamın yanına geldiğinde ağzından şu sözler döküldü:

"Oğlum, sevinin: Nihayet bu dünyadaki sınanışı-nız sona erecek. Bu denli inatçılık karşısında zora başvurulmasına içim kan ağlayarak izin verdiysem de benim kardeşçe ıslah etme görevimin de bir sınırı var. Siz meyve vermemekte direttikçe sonunda kuruyan dikkafalı bir incir ağacısınız. Ama ruhunuzla ilgili kararı verecek olan yalnızca Tanrı'dır. Belki sonsuz Merhamet ecel saati geldiğinde sizin için parıldayacaktır! Umalım ki böyle olsun! Bunun örnekleri var... Tanrı kabul etsin! Bu akşam huzur içinde dinlenin. Yarın ateşte yanacaksınız: Yani ateşe atılacaksınız, sonsuz Alev'in

esinlenmiş koruna; bildiğiniz gibi oğlum, bu kor yavaş yavaş yakar: Islak ve donmuş kundak bezleriyle kurbanların alnını ve kalbini soğuk tutmaya özen gösterdiğimiz için Ölüm'ün gelmesi en azından iki (genellikle üç) saat alır. Topu topu kırk üç kişi olacaksınız. Son sırada yakılacağınızı, Tanrı'ya yakarmak ve Kulsal Ruh'un bu alev vaftizini ona sunmak için gerekli zamanınız olacağını da unutmayın. İlahi Işık'tan umudunuzu kesmeyin ve uyuyun."

Bu söylevi bitiren Don Arbuez bir işaretle zavallının zincirlerini çözdürüp onu şefkatle kucakladı. Sonra, sıra kurtarıcı/ra'ya gelince, onu günahlarından arındırmak amacıyla yaptığı işkenceleri bağışlaması için Yahudi'ye yalvardı; ardından engizisyonun sadık iki adamı da boynuna sarıldı, onu cüppelerinin arasından sessizce öptüler. Tören sona erince tutsak, yalnız başına ve mahrum halde karanlıklar içinde bırakıldı.

Haham Aser Abarbanel ağzı kupkuru, yüzü ıstıraptan şaşkın bir halde, önce pek dikkat etmeden kapalı kapıya baktı. "Kapalı mı?..." Bu sözcük içinin en derin yerlerinde, bulanık düşünceleri arasında bir serap yaratıyordu. Bu kapının *duvarları* arasındaki yarıkta, bir an için, meşalelerin ölgün ışığını hayal meyal seçmişti. Güçsüz beyninden doğan sayrıl bir umut fikri benliğine heyecan veriyordu. Karşısında beliren tuhaf *şeye* doğru güçlükle ilerledi! Ve, yavaş yavaş, büyük bir sakınım-la, bir parmağını aralıktan uzatarak kapıyı kendine doğru çekti... Ne şaşkınlıktı o! Olağanüstü bir rastlantıyla, onu oraya kapatan görevli daha kapı taş dikmelere kapanmadan kocaman anahtarı çevirmişti. Paslı kilit dili yuvasına girmediği için hücre kapısı yeniden açıldı.

Dışarıda birileri hahamı görebilirdi.

Çok soluk bir karanlık sayesinde, önce, basamak sarmallarıyla delik deşik olmuş yarım daire şeklindeki toprak duvarları ayrımsadı; karşısında, beş ya da altı taş basamak sonra, yukarı doğru ilk birkaç kemerin güçlükle seçildiği geniş bir koridora açılan bir tür karanlık sundurma hâkimdi. Böylece eşiğin hizasına kadar sürünerek tırmandı. Evet, bu gerçekten bir koridordu, hem de uçsuz bucaksız! Koridoru solgun bir gün ışığı, ölgün bir düşsel ışık aydınlatıyordu: Tonozlara asılı gece lambaları havanın donuk rengini yer yer mavileştiriyordu; koridorun uzaktaki bitimi kapkaranlıktı. Bu engin açıklıkta tek bir kapı yoktu! Yalnızca bir tek tarafta, hahama göre

solda, duvar oyuklarındaki çapraz demir parmaklıklı hava deliklerinden cılız bir ışık sızıyordu; döşemeyi boydan boya kesen kırmızı çizgilere bakılırsa gecenin alacakaranlığı olmalıydı bu... Ve ne korkutucu bir sessizlikti! ... Yine de orada, bu sislerin derinliklerinde özgürlüğe açılan bir çıkış olabilirdi! Yahudi'nin kaypak umudu direngendi, çünkü bu son umuttu. Hava deliklerinin çeperlerini izleyip uzun duvarların karanlık renginde gizlenmeye çabalayarak hiç tereddütsüz yereatıldı. Yüzükoyun sürünerek ağır ağır ilerliyor ve kısa süre önce azan bir yarası zonkladığında çığlık atmamak için kendini zor tutuyordu.

Aniden, yaklaşan bir sandaletin sesi taş geçitte yankılanarak ona kadar ulaştı. Bir ürpertiyle irkildi, korkudan soluğu kesiliyordu; gözleri karardı. Kuşkusuz her şey bitmişti. Bir çukura büzüldü ve yarı ölü, bekledi.

Bu, acelesi olan engizisyonculardan biriydi. Yüzünü örlen kukuletası ve elindeki et kerpeteniyle korkunçtu, hızla geçti ve kayboldu. Hahamı saran ürperti yaşam işlevini durdurmuş gibi, yaklaşık bir saat boyunca kımıltısız kalakaldı. Ele geçerse işkencelerin artacağı korkusuyla hücresine geri dönmeyi düşündü. Ama ruhundaki bildik umut, en berbat sıkıntılara çare olan şu tanrısal Belki'yi kulağına fısıldıyordu! Bir mucize gerçekleşmişti! Bundan kuşku duyulamazdı! Bunun üzerine, olası kurtuluşa doğru tırmanmaya devam etti. Istıraptan ve açlıktan bitkin düşmüş, korkudan titreyerek ilerliyordu! Bu mezarsı koridor, esrarengiz biçimde uzuyor gibiydi! Gözlerini karanlığa dikmiş, oraya, kurtarıcı bir çıkışın *olması gerektiği* yere bakarak durmadan ilerliyordu.

Ah! Ah! işte ayak sesleri yeniden çınlıyor, ama bu kez daha ağır ve daha yankılı. iki engizisyon-cunun kenarları kıvrık uzun şapkalı, beyaz ve siyah siluetleri görüldü, uzakta, iç karartıcı bir havada belirivermişlerdi. Alçak sesle konuşuyorlardı, el kol hareketlerine bakılırsa önemli bir konuyu tartışıyor gibiydiler.

Gördüğü manzara karşısında haham Aser Abar-banel gözlerini kapadı; kalbi duracak gibi çarpıyordu; üstündeki paçavralar buz gibi ecel terlerinden sırılsıklam olmuştu; bir kandil ışığının altında, duvar boyunca uzanmış, Davud'un Tanrısına yakararak kımıltısız, şaşkın kalakaldı. Onun karşısına geldiklerinde iki engizisyoncu kandilin ölgün ışığının altında durdular; kendilerini tartışmaya kaptırmış oldukları için orada durmaları bir tesadüftü

kuşkusuz. Engizisyoncu-lardan biri, karşısındakini dinlerken birdenbire hahama bakıverdi! Zavallı adam, başlangıçta dalgın ifadesini anlamadığı bu bakış karşısında, kızgın kerpetenleri zayıf teninde hisseder gibiydi, yeniden bir inilti ve bir yara halini alacaktı! Gücü tükenmişti, soluk alamıyordu, göz kapaklarım kırpıştırarak cübbenin verdiği ürpertiyle titriyordu. Fakat, hem garip hem de doğal olan şey, engizisyoncunun gözleri ne cevap vereceğim diye derinden düşünen bir adamın gözleriydi, dinlediği şeye dalmıştı, sabitti; ve sanki Yahudi'yi *görmeden* bakıyordu!

Gerçekten de, birkaç dakika sonra, iki uğursuz çenebaz ağır adımlarla ve alçak sesle konuşmaya devam ederek tutsağın çıktığı yere doğru yollarına devam ettiler; ONU GÖRMEMİŞLERDİ!... Oysa, heyecan verici bu duyguların korkunç düzensizliği içinde tutsağın kafasından şu düşünce geçti: "Yoksa çoktan öldüm de beni görmediler mi?" İğrenç bir sanı onu uyuşukluktan kurtardı: Tam karşısındaki duvara bakarken, kendi gözlerinin karşısında, onu izleyen bir çift vahşi gözle karşılaştığını sandı!. .. Saçları diken diken, ani ve çılgın bir korkuyla kendinden geçerek başını geriye attı!... Hayır! Hayır! Taşları elleriyle yoklayınca anladı: Bunlar engizisyoncunun, hâlâ göz-bebeklerinde duran ve duvardaki iki lekeye işlemiş gözlerinin yansısıydı.

İleri! Kurtuluş olduğunu hayal ettiği (kuşkusuz sayrıl bir hayaldi bu) hedefe doğru acele etmeliydi! Yalnızca otuz adım kadar uzaklıktaki bu gölgelere doğru ilerlemeliydi. Bunun üzerine dizleri, elleri ve karnının üzerinde sürünerek zorlu yoluna daha hızlı devam etti; ve bir süre sonra bu ür-künç koridorun karanlık bölümüne girdi. Birden, zavallı adam yerdeki taşlara dayadığı ellerinde bir soğukluk hissetti; bu soğukluk, iki duvarın gelip dayandığı bir kapının ardından sızan güçlü hava akımından geliyordu. Oh! Tanrım! Ya bu kapı dışarıya açılıyorsa! Acınası kaçağın tüm varlığı umut içinde kendinden geçmişti! Kapıyı tepeden tırnağa inceliyor ama etrafını saran karanlık nedeniyle iyi seçemiyordu. Elledi: Ne sürgü vardı ne de kilit. Bir kapı zembereği yalnızca! ... Doğruldu: Zemberek başparmağının altında boşaldı, sessiz kapı gözlerinin önünde açıldı.

"'ALELUYA! ..." diye mırıldanarak iç çekti, Tanrıya şükürler etti haham, şimdi eşikte ayaktaydı, önünde uzanan manzaraya bakıyordu.

Kapı yıldızlı bir gecenin altındaki bahçelere açılmıştı! ilkbahara, özgürlüğe, yaşama açılmıştı! Bahçeler, mavi yılankavi çizgileri sıradağlara doğru uzanan yakındaki kıra bakıyordu; —orası kurtuluştu!— Kaçmak! Kokuları gelen bu limon-ağaçlarının altında tüm gece koştu. Dağlara bir ulaşsa kurtulacaktı! Kutsal, temiz havayı ciğerlerine çekti; rüzgâr onu canlandırıyor, ciğerleri diriliyordu! Ferahlamış yüreğinde Lazarusun *Veni foras* 'mı işitiyordu! Ve ona merhamet göstermiş olan Tanrıya hamt etmek için kollarını açtı, gözlerini göğe dikti. Bu bir esrimeydi.

O sırada, kollarının gölgesinin kendi üzerine kapandığını gördüğünü sandı: Sanki bu gölgeden kollar kendisini sarıp sarmalıyordu ve biri şefkatle onu göğsüne bastırıyordu. Gerçekten de, kendi görüntüsünün yanında uzun bir görüntü vardı. Bakışlarını güvenle bu görüntüye çevirir çevirmez soluğu kesildi; çılgına dönmüştü, bakışları donuk, tir tir titriyordu; yanakları şişti ve korkudan ağzı açık kaldı.

Ne korkunç! Yolunu kaybeden koyununa kavuşmuş iyi yürekli çoban edasıyla, gözlerinde iri yaşlarla ona bakan Büyük Engizisyoncu’nun, saygıdeğer Pedro Arbuez d’Espila’nın kolları arasındaydı!. ..

Vakur rahip zavallı Yahudi’yi öyle ateşli bir merhametle göğsüne bastırıyordu ki keşişlere özgü keçi kılından gömleğinin uçları, cübbesinin altından Dominiken rahibinin göğsünü çapalıyordu. Ve gözleri allak bullak olmuş hahamAserAbarba-nel, çileci Don Arbuez’in kollarının arasında korkudan hırıldarken belli belirsiz anladı ki, *uğursuz gecesinin tüm evreleri önceden tasarlanmış bir işkenceden, Umut işkencesinden başka bir şey değildi!* Büyük Engizisyoncu dokunaklı, sitemkâr bir sesle ve üzgün üzgün bakarak, orucun yakıcı ve ağır soluğuyla kulağına fısıldadı:

“N’oldu, evladım? Tam kurtuluşun eşiğindeyken... bizi terk etmek mi istediniz?”

Tse-i-la’nın Serüveni

“Bul yoksa seni yutarım.”

Sfenks

Tonkin’in kuzeyinde, çok uzak topraklarda, altın sarısı pirinçliklerin olduğu Kouang-Si bölgesi, bazı yerlerinde hâlâ yarı Tatar geleneğin sürdüğü Orta imparatorluğun çatısı yukarı kalkık şehirli merkezi prensliklerine kadar uzanıyordu.

Bu bölgede, Lao-Tseu’nun saf öğretisi, Çin’in iyi bilinen doğaüstü varlıkları Pussahlara olan güçlü inancı henüz ortadan kaldıramamıştı. Bölgenin Buda rahipleri sayesinde, önemli insanlar arasında bile bu Çin hurafesi, Pei-Tsin’e (Pekin) yakın eyaletlerden daha keskindi. Bu inanç “Tanrılardın ülke sorunlarına *doğrudan* müdahalesini kabul edişiyle Mançu inançlarından ayrılıyordu. Bu geniş imparatorluk uyruğunun sondan bir önceki genel valisi Tche-Tang’dı. Herkes onu keskin görüşlü, cimri ve acımasız bir despot olarak anımsıyordu. Binlerce öç girişiminden kurtulan bu prens, halkının öfkesinin ortasında kimbilir hangi ustalıklı sırla yaşamının son günlerine dek huzur içinde yaşamış; kanına susayan, öfkeli, kaynayan kitlelere sonuna kadar kaygısızca ve tehlikesizce meydan okumuştu.

Bir keresinde, prensin ölümünden yaklaşık on yıl kadar önce, yakıcı sıcağı gölcüklerin harelerinde balkıyan, ağaçların yapraklarını çatlatan, tozu pırıl pırıl parlatan bir yaz öğle vakti, sokakların kıvrımlarına uygun olarak yan yana dizilip başkent Nan-Tchang’ı ve Göksel imparatorluğun büyük şehrinin tümünü meydana getiren bu çok sayıdaki, üç katlı, geniş ve yüksek köşklerin üzerine bir alev yağmuru dökülmüştü. Tche-Tang, sarayının kabul salonlarının en serininde, el değmemiş altından gündüzsefaları bulunan sedef çiçeklerle süslü siyah bir oruna oturmuş, dirseğini çenesine dayamıştı, kılıcı dizlerinin üzerindeydi.

Meçhul Tanrı Fö’nun devasa heykeli, prensin arkasında, tahta hâkim duruyordu. Basamaklar üzerinde, siyah deriden pullu zırhlarıyla muhafızlar, ellerinde mızrak, ok ya da uzun baltalarla nöbet bekliyorlardı. Sağında gözde celladı yelpaze sallayarak ayakta duruyordu.

Tche-Tang bakışlarını mandarinler, kendi ailesinden gelme prensler ve yüksek rütbeli saray görevlilerinden oluşan kalabalık arasında dolaştırdı. Tüm cepheler sağlamdı. Kendisine diş bilendiğini hisseden, fırsat kollayan katillerle çevrili kral, fısıltıyla konuşan her bir grubu belirsiz kuşkularla ve dikkatle inceliyordu. Kimi haklayacağım bilemeden, hâlâ yaşadığına hf'r an şaşarak, sessiz ve tehditkâr bir halde düş görüyordu. Duvardaki perde kalktı

ve bir görevli geldi: Kim olduğu bilinmeyen, iri, açık renk gözlü, yakışıklı bir genç adamı saçlarından sürüyerek getiriyordu. Delikanlı ateş rengi ipek bir giysi içindeydi, kemeri gümüş işlemeliydi.

Tche-Tang'ın önünde eğildi.

Kral şöyle bir bakınca:

"Göğün Oğlu," diye söze girdi görevli, "bu genç adam şehrin meçhul yurttaşlarından biridir, adı da Tse-i-la'dır. Yine de, ağır ağır gelen Ecel'e rağmen, kendisini ölümsüz Pussahlar'ın görevli olarak sana gönderdiğini kanıtlamak istemektedir." "Konuş," dedi Tche-Tang.

Tse-i-la doğruldu.

"Efendim," dedi sakin bir sesle, "sözlerimi tutamazsam başıma gelecekleri biliyorum. Bu gece, ürkünç bir rüyada, Pussahlar ziyaretleriyle beni onurlandırıp ölümlü zihinleri şaşırtacak bir sırrı bana sundular. Eğer bu sırrı dinlemek lütfunda bulunursan, bunun hiç de insana özgü bir sır olmadığını anlarsın, çünkü yalnızca bunu dinlemek bile senin varlığında yeni bir anlam uyandıracaktır. Bu sır sayesinde, *tahtına ve yaşamına karşı düzen kurabilecek olanların adlarını, daha akıllarından böyle bir niyet geçtiği an,* gözlerini kapayarak gözbebeklerinle gözkapakların arasındaki boşlukta okumanın esrarlı yetisine kavuşacaksın. Böylece, her türlü uğursuz sürprizden sonsuza dek korunmuş olacaksın ve huzur içinde kendi yetken altında yaşlanacaksın. Ben Tse-i-la, imgesi, gölgesini üstümüze yansıtan Fo üzerine burada yemin ederim ki, bu sırrın büyüsü sana anlattığım gibidir."

Bu şaşırtıcı söylevin ardından toplulukta bir ürperti ve büyük bir sessizlik oldu. Yüzlerdeki sıradan soğukkanlılık belirsiz bir sıkıntıyla yerini heyecana bırakıyordu. Herkes ilahi bir büyünün sahibi ve ulağı olduğunu kılı kıpırdamadan, öylece ileri sürmüş olan meçhul genç adamı inceliyordu. Birçoğu boş yere gülümsemeye çabalıyordu, fakat birbirlerine bakmaya bile cesaret edemeden; Tse-i-la'nın kendine güveni karşısında ister istemez benizleri atıyordu. Tche-Tang etrafındaki bu ihbarcı güvensizliği gözlüyordu.

Sonunda, prenslerden biri —kuşkusuz tedirginliğini gizlemek için— haykırdı:

“Afyon müptelası bir kaçığın sözleriyle işimiz yok bizim.”

Bunun üzerine, sakinleşen mandarinler: “Pussahlar ancak çöllerin çok yaşlı Buda rahiplerine vahiy indirirler.”

Ve bakanlardan biri:

“Bu genç adamın sahip olduğuna inandığı sözde sırrın kralın yüksek bilgeliğine sunulmaya layık olup olmadığına karar vermek öncelikle bizim işimiz,” dedi.

Bunun üzerine görevliler öfkeyle:

“Belki de ... belki de o, Efendimiz’i hançerlemek için boş bulunmasını bekleyenlerden biri...” “Yakalayın!”

Tche-Tang kutsal işaretlerin parıldadığı yeşimta-şından kılıcını Tse-i-la\a doğrulttu:

“Devam et," dedi soğukkanlı bir şekilde. Tse-i-la, bunun üzerine, abanoz saplı küçük bir yelpazeyi parmaklarının ucuyla yanaklarının etrafında sallayarak sözlerine devam etti:

“Eğer herhangi bir işkence, büyük sırrını kraldan başka birine açarak ihanet etmeye Tse-i-la’yı ikna edebilirse, bizi dinleyen görülmez Pussahlar şahit olsun ki, ben asla buna sözcü olarak seçilme-diın! Ey prensler, hayır, afyon çekmedim, yüzüm bir kaçığın yüzü değil, hiçbir silah taşımam. Yalnızca şunu ekliyorum. Eğer Ağır Ağır Gelen Ecelle yüzleşmeyi kabul ediyorsam, bu, böyle bir sır eğer doğruysa, bir ödülü hak ettiği içindir. Ey kral, senden istediğim bedele değip değmediğini adaletinle yargılayacak olan yalnızca sensin. Daha bu sırrın sözcükleri dile gelir gelmez, sen aniden içinde, gözkapaklarının altında, sırrın canlı erdeminin bağışını -ve mucizesini!— hissedersen, Tanrılar esenlikli nefesleriyle bana vahiy gönderip beni soylular katına çıkardıkları zaman bana ışık saçan kızın Li-Tien-Se’yi, mandarinlerin prenslik nişanını ve elli bin altın *liang'ı* bahşedeceksin.” Tse-

i-la “Altın *liang”* sözcükleri ağzından çıkarken belli belirsiz pembeleşen yanaklarını yelpazesinin altında gizledi.

istenen pek aşırı ödül karşısında nedimler gülümsediler; gururu ve cimriliği depreşen kralın ürkek yüreğini öfke bürüdü. Dudaklarında vahşi bir gülümsemeyle genç adama baktı; gözüpek delikanlı sözlerine devam etti:

“Senden beklediğim şey, Efendimiz, krallık yemini ederek, yalan yere ant içenleri cezasız bırakmayan, sözcüklere sığmaz tanrı Fö adına, sırrımı yararlı ya da vesvese olarak değerlendirmene göre bana *bu* ödülü ya da dilediğin ölümü bahşetmeyi kabul etmendir.”

Tche-Tang ayağa kalktı:

“Ant içerim,” dedi, “izle beni.”

Bir süre sonra —sevimli başının üzerinde asılı bir kandilin aydınlattığı tonozların altında— sağlam iplerle bir direğe bağlanmış olan Tse-i-la, uzun boyuyla üç adım ötesinde beliren kral Tche-Tang’a karanlıklar içerisinde sessizce bakıyordu. Kral, yeraltı gömütlüğünün demir kapısına yaslanmış ayakta duruyordu; sağelini duvardaki madeni bir ejderin alnına dayamıştı, bu ejder tek gözüyle sanki Tse-i-la’ya bakıyordu. Tche-Tang’ın yeşil giysisi ışıltılar saçıyor, değerli taşlardan yapılma kolyesi parıldıyordu, yalnızca kandilin siyah halkasını aşan başı karanlıktaydı.

Yerin kat kat altında onları kimse işitemezdi. “Seni dinliyorum,” dedi Tche-Tang. “Efendimiz,” dedi Tse-i-la, ben olağanüstü şair Li-Tai-Pe’nin öğrencisiyim. Tanrılar sana güç olarak verdikleri şeyi bana deha olarak verdiler: Düşüncelerimi güçlendirmek için de yoksulluk eklediler. Bunca lütuftan dolayı onlara her gün teşekkür ediyor, dingin, arzusuz yaşıyordum ki bir akşam, sarayın yüksek terasında, bahçelerin üstünde, mehtabın gümüşe çalan ışıkları altındaki gökyüzünde kızın Li-Tien-Se’yi gördüm; gece rüzgârının etkisiyle büyük ağaçların alacalı çiçekleri ayaklarına kapanıyordu. O akşamdan heri fırçam tek bir desen çizmedi ve içime sapladığı ışınları kjzının da düşündüğünü yüreğimin derinliklerinde hissediyorum!... Mum gibi erimekten bıktım artık, onsuz olma işkencesine katlanmaktansa ölümlerden ölüm beğenmeyi tercih ederek, neredeyse

tanrısal bir incelikle, kahramanca bir cesaret göstererek ona, yani kızına erişmek istedim, ey kral!”

Tche-Tang sabırsız bir hareketle başparmağını ejderin gözüne dayadı. Bir kapının iki kanadı Tse-i-lanın önünde sessizce açıldı; yandaki hücre görülüyordu.

Deri giysiler içinde üç adam, işkence demirlerinin kızdırıldığı bir kor yığınının yanında duruyorlardı. Tonozdan sağlam bir ipek sicim, ince örgüler halinde tarazlanarak sarkıyordu, altında değirmi biçimde oyulmuş küçük, çelik bir kafes parıldıyordu.

Tse-i-lanın gördüğü şey Korkunç Ölüm aygıtıydı. Tüyler ürpertici yanıklar içindeki kurban, boşlukta bu ipek sicime bir bileğinden asılıydı; öteki elinin başparmağı ayağının başparmağına arkadan bağlanmıştı. Başının etrafına karşıt yerleştirilen bu kafes omuzlarından sabitlenmiş, iki büyük ve aç fare kafesin içine konduktan sonra kapatılmıştı. Daha sonra cellat mahkûmu sallıyor, ardından geri çekilip onu karanlıklar içinde bırakıyordu, ancak ertesi gün ziyaretine gelecekti. Bu görüntünün dehşeti genellikle en kararlı insanları bile etkilerdi:

“Senin dışında hiç kimsenin beni işitmemesi gerektiğini unutuyorsun!” dedi soğukça Tse-i-la. Kapının kanatları kapandı.

“Sırrın nedir?” diye kükredi Tche-Tang.

“Benim sırrım, Tiran!- şudur ki, benim ölümüm bu gece seninkini de peşinden sürükleyecektir!” dedi Tse-i-la gözlerinde deha parıltısıyla. “Benim ölümüme gelince, anlamıyor musun, yukarıda titreyerek senin dönüşünü bekleyenler yalnızca benim ölümümü umuyorlar!... Bu benim vaatlerimin boşuna olduğunun kanıtı olmaz mı?... Senin düş kırıklığına uğramış saflığına, katil yüreklerinde sinsice gülmenin onlar için nasıl bir sevinç olduğunun farkında değil misin? Bu nasıl olur da senin kaybedişinin işareti olmaz?... Cezalandırılmayacaklarından emin, sıkıntılarından öfkeli bu insanlar, senin önünde, boşa çıkmış umutlarını da yitirince intikam almakta nasıl hâlâ tereddüt edebilirler? Çağır cellatlarını! Nasılsa intikamım alınacaktır. Ama biliyorum: Sen de şimdiden hissediyorsun ki, eğer beni ortadan kaldırırsan senin ölümün de an meselesi olacak; ve geleneğe uygun

olarak boğazlanmış çocukların senin peşinden gelecekler; ve kızın Li-Tien-Se, mutluluk çiçeğin, katillerinin avı olacak."

"Ah! Keşke anlayışlı bir prens olsaydın! ... Birazdan, bu defa esrarlı kehânetin ağırlığıyla alnın kırışmış, etrafında muhafızların, elin omzumda, taht odana girdiğini varsayalım; orada, prenslik giysisini bana bizzat sen giydirir, —senin kızın, benim canım!- tatlı Li-Tien-Seyi getirmelerini söylersin ve bizi nişanladıktan sonra hazinedarlarına elli bin altın *liang ı* elime saymalarını emredersin. Yemin ederim ki, bunu görünce, karanlıkta hançerlerini yarıya kadar çekmiş hu dalkavukların eli kolu bağlanacak, senin karşında saygıyla eğilecek ve güçsüz düşeceklerdir; ve bundan böyle hiç kimse sana karşı düşmanca bir fikri aklından geçirmeye cesaret edemeyecektir. Düşün o halde! Akıllı ve soğukkanlı bilinirsin, devlet konseylerinde açıkgöriişlülüğünle tanınırsın; dolayısıyla, yüzündeki kuşkulu ifadeyi bir an için kutsal, muzaffer, sakin bir şaşkınlığa dönüştürmeye boş bir kuruntunun gücü yetmemelidir! ... Ne! Acımasız biri diye tanınırken beni sağ mıbı-rakıyorsun? Kalleş diye bilinirsin; bana karşı yeminini tutacak mısın? Tamahkâr diye bilinirsin; benim için bu kadar altını savuracak mısın? Baba olarak sevginde kibirli bilinirsin; şimdi de kalkıp bana kızını veriyorsun, tek bir sözle, bana, yoldan geçen meçhul adama, öyle mi? Bunun önünde hangi kuşku ayakta kalır?... Göğümüzün yaşlı Cinlerinin fısıldadığı bir sırrı değerli kılan şey, *etrafta bu sırra yalnız senin sahip olduğunun bilinmesi değilse* nedir sence?... YARATILMASI gereken tek şey yalnızca bu değerdir! Ben bunu yarattım. Gerisi sana kalmış. Sözümü tuttum! Altın *liang la*-rı, hiç aldırmadığım saygınlığı ve hayali sırrımın korkunç önemini senin ünlü ikiyüzlülüğüne biçilen bedelin göz kamaştırıcılığıyla ölçesin diye andını."

"Kral Tche-Tang, ben Tse-i-la, senin emirlerinle bu direğe bağlı olan Len, Dehşetli Ölüm'ün karşısında, aydınlık düşünceli ustam, yüce Li-Tai-Pe nin ününü yüceltiyorum. Aslında, bilgeliğin sana emrettiği şevi duyuruyorum. Alnımız açık, sevinç içinde geri dönelim, diyorum sana!

Gökyüzü'nün hükmü altındaki bir kalbi bağışla! Gelecekte merhametsiz olmakla tehdit et. Bu tanrısal hileyi bana esinleyen Fo'nun onuruna, halkların mutluluğu için aydınlık bayramlar düzenle! Ben yarın burada olmayacağım. Kurtarıcı altın lianglar sayesinde aşkımın seçtiği kişiyle

birlikte mutlu ve uzak bölgelerden birinde yaşamaya gideceğim. Mandarinlerin elmas düğmesine gelince —birazdan senin kadar mağrur kabul edeceğim bu cömertliğe yani- onu takacağımı hiç sanmıyorum; benim başka heveslerim var; yalnızca prensliklerde ve krallıklarda varlığını sürdüren derin ve uyumlu düşüncelere inanıyorum; bu düşüncelerin ölümsüz imparatorluklarında kral olan ben, sizin imparatorluklarınızda prens olup ne yapacağım? Tanrıların bana senin maiyetindeki-lere denk bir gözüpeklik ve zekâ vermiş olduklarını hissettin değil mi? Demek ki ben, bir genç kızın gözlerine, senin önemli adamlarının herhangi birinden daha çok sevinç katabilirim. Düşler kadar güzel Li-Tien-Seye sor! Eminim ki gözlerimi görür görmez sana bunu söyleyecektir. Koruyucu bir boş inançla çevrili olarak hüküm süreceksin ve eğer düşüncelerin adalete açık olursa, güçlenmiş tahtının etrafında kuşkuyu aşka dönüştürebilirsin. Yaşamaya layık kralların sırrı burada! Sana vereceğim başka bir sır yok. Ölç, seç ve dile getir! Söyleyeceğimi söyledim.”

Tse-i-la sustu.

Tche-Tang kımıldamadan bir süre düşündü sanki. Büyük, sessiz gölgesi demir kapının üzerinde uzuyordu. Bir süre sonra genç adama yaklaştı ve ellerini omzuna koyarak gözlerini dikip ona baklı, gözlerinin dibine tanımsız binlerce duygu üşüş-müştü.

Sonunda kılıcını çekerek Tse-i-la’nın iplerini kesti; ardından kraliyet kolyesini boynuna geçirerek: “Gel,” dedi.

Hücrenin basamaklarını çıktı; eliyle ışık ve özgürlük kapısına dokundu.

Aşkının ve ani servetinin zaferi karşısında biraz gözü kamaşan Tse-i-la, kralın yeni armağanını süzdü:

“Ne! Daha fazla değerli taş, ha?” diye mırıldanıyordu; sana kara çalan kimdi? Bu, vaat edilen zenginliklerden de fazla! Kral bu kolyeyle neyi ödemek istiyor?”

“Senin hakaretlerini!” diye yanıtladı Tche-Tang küçümseyerek, kapıyı yeniden güneşe doğru açtı.

Koz

Sayın Bay Ednıond Denıana

Savul! “Aşağıdan! ...”

Halk Özdeyişi

Güzün başladığı gecelerden birinde, esmer güzeli Maryelle ’in ikametgâhı olan bahçeli eski konak -Saint-Honore semtinin en ucunda— uykuda gibiydi. Gerçekten de, birinci katta, kiraz rengi ipekler içindeki salonda uzun dökümlü perdeler —kumlu uzun yollara ve çimenlikteki fıskıyeye bakan—tülle örtülü pencereler içerinin aydınlığının görülmesini engelliyordu.

Odanın bir ucunda el yapımı çiçekleri saran II. Henri tarzı geniş duvar halısının ardında, bitişik salonlardan birinde gece yarısından bu yana oyun oynanıyor olmasına rağmen üstünde hâlâ porselen kahve fincanları, meyveler ve kristaller duran ışıklı bir masanın damasko çiçekli beyaz benekleri seçiliyordu.

Ölgün ışıkların renklendirdiği duvar kaplamasına yerleştirilmiş kollu bir çift şamdanın gümüş yaprak tutamı altında zarif hatlara sahip, allık sürünmüş, Ingiliz tenli, kibar gülümseyişli, oldukça düşünceli, uzun ve gür favorili iki “centilmen” kağıt oynarlarken yeleklerindeki zambak bezekten söz ediyorlardı; oturma odasında, beylerden birinin karşısında, şaşkınlık verecek biçimde doğuştan solgun yüzlü (neredeyse bir ölü gibi), varlığı pek belli olmayan, elinde bir kağıt tutan esmer, genç bir rahip vardı.

Kar beyazı tenini açıkta bırakan korsesinin ek yerindeki menekşeler ve siyah gözlerine canlılık katan muslin bir sabahlık içindeki Maryelle, az ötede duruyor, masadaki uzun, hafif kadehlere arada sırada buzlu Roederer koyuyor ve bunu yaparken, sol elinin küçük parmağına iliştirdiği yaldızlı gümüşten İnce bir ağızlığın ucundaki Rus sigarasını tutkulu dudaklarıyla içine çekmeyi ihmal etmiyordu. Aylak bir konuğun, ikide bir, ölçülü taşkınlıklar dürtmüş gibi (zarif omuzları üzerinden eğilerek)kulağına fısıldadığı tatlı sözlere kimi zaman gülümsüyor, kısa yanıtlar vermeye tenezzül ediyordu.

Ardından kartların, ortaya atılan altının, sedef marka ve kağıt paraların gürültüsüyle kısmen bo-zulsa da yine sessizlik oldu.

Hava, mobilya ve kumaşların kokusu yavandı: Havluların yumuşaklığı, Şark tütününün acı tadı, geniş aynaların abanozu, mumların alevi, gökkuşağı görüntüsü.

Pahalı kumaştan cübbesini kuşanmış olan kumarbaz Rahip Tussert, katlanılmaz soyu neyse ki tü-kenrnek te olan yetenek yoksunu diyakozlardan biriydi. Güleç, tombul yanaklarının neredeyse muzip kıldığı o geçmiş zaman rahiplerinden eser yoktu onda. iri yarı ve kaba vücudu, ablak yüzü ve çıkık çenesiyle gerçekten de onlardan daha tekinsizdi. Öyle ki, zaman zaman meçhul bir cinayetin gölgesiyle sanki sureti daha da koyulaşıyordu. Solgun tenindeki pütürlerde soğuk bir sadiz-nıin işaretleri okunuyordu. Bu yüzdeki kurnaz dudaklar, yüz hatlarındaki katıksız barbar enerjiyi dengeliyordu. Düz kaşlı, hüzünlü geniş alnında kara, kindar gözbebekleri parıldıyordu, yarı karanlık bakışları sanki endişeliydi; her zaman sabit bakıyordu. Papaz okulundaki tartışmalarda yıpranmış sesinin çelik tınısı, sertliğini artıran boğukluktaydı; üstelik kadife eldiven içindeki yumruğu da hissedilirdi. Konuşkan değildi; konuştuğundaysa üst perdeden konuşur ve başparmaklarından biri hemen hemen her zaman ipek püsküllü şık kemerinin içinde olurdu. Pek sefih olduğu ve sanki kendinden kaçmaya çalıştığı söylenir, uyandırdığı tanımsız, bulanık bir tür *korku* sayesinde kabul görmekten çok, geri çevrilmediği bilinirdi. Kimileri (dolandırıcılıkla geçinen iflah olmazlar) onu zevk düşkünlerinin akşam eğlencelerindeki içler acısı bayağılığa günahkar varlığının yalancı parlaklığıyla, yani kılığının rezaletiyle. eğer mümkünse, tat katması için davet ediyorlardı ama rahip orada da tutunamıyordu, çünkü (zamanın kuşkucu kibarları sıradan kaçkınlara

* Dn' ahoz: Hıristiyanlıkta rahipten sonra gelen bir kilise görevlisi.

pek yüz vermediğinden) kılık kıyafeti aslında böyle bile rahatsızlık yaratıyordu.

Bu elbiseyi giymekte niçin ısrarlıydı? Bu kılıkla modaya uyduğu için bugün “ilginçliğini” tehli -keye atacak bir redingot giymekten mi korkuyordu?... Hayır!. .. Artık çok geçti; giysisi onu ele geçirmişti. Benzerleri, dış görünüş

olarak çağdaşlaşmakla bile olsa her zaman ilgi çekici olmuyorlar mıydı? Giydikleri her şey bir kez sırtlarına geçirdikten sonra omuzlarından çıkaramayacakları Nessus'un görünmez gömleği gibiydi. Eksikliği hissedilirdi. Ve Renan gibi, sözde yargıçları olan TANRIyı çekiştirdikleri zaman gözlerinin en derinlerinde beliren kimbilir hangi ULU gecenin orta yerinde -kör bir lambanın çıplak yansısı ve zeytin yaprakları altında— zaman zaman, ilahi yanağın üzerinde Dilbazlığın yapış yapış öpücüğünün çınladığı işitilirdi.

Pekâlâ, kara cebinden her gün çekip çıkardığı bu altın nereden geliyordu? Kumardan mı? Olsun. Pek üzerinde durulmuyordu, ne borçları, ne metresi, ne de serveti biliniyordu. Hele *bugün*!... Ne önemi vardı? Herkes kendi işine baksın!.. . Kadınlar ona "etkileyici" erkek muamelesi yapıyorlardı ya! Gerisi boş.

Tussert eli kaybedince birden kartları toplayarak:

"On altı bin frank kaybettim bu akşam!" dedi. "Yirmi beş louis'lik rövanşa ne dersiniz?" dedi Vikont Le Glaı'eul.

"Sözle ne oyun öneririm ne de kabul ederim, üzerimde de başka altın kalmadı," diye yanıtladı Tussert. "Yine de, durumum gereği bir sır —büyük bir sır— biliyorum ve eğer hoşunuza giderse, sizin yirmi beş louisnize karşılık ortaya bu sırrı sürmeyi göze alabilirim, beş sayıda biter." Kaçınılmaz bir sessizlikten sonra:

"Ne sırrı?" diye sordu Bay Le Gla'ieul, yarı şaşkın.

"Ne sırrı olacak, KlLlSENlN SIRRI elbette!" diye yanıtladı soğukça Tussert.

Karanlık zevk düşkününün kısa ve kuşkusuz pek gizemli olmayan vurgusu, gecenin sinirli yorgunluğu, Roedererin aldatıcı yaldızlı dumanları ya da bunların hepsi nedeniyle de olsa iki davetliyle güleç Maryelle bu sözler üzerine ürperdiler: Üçü birden esrarengiz şahsa bakarken, alevler arasında aniden bir yılan başının belirmesine yol açtıkları sanısına kapıldılar.

“Kilisenin o kadar çok sırrı vardır ki size hiç olmazsa hangisi diye sorabilirim!” diye yanıtladı, daha fazla heyecanlanmadan Vikont Le Glaıeul; “ama görüyorsunuz, butür itiraflara pek meraklı değilim. Sonuca bağlayalım. Bu akşam sizi reddedecek kadar çok kazandım, ama yine de anlaştık! Yirmi beş louis, beş sayıda biter, karşılığında

“KlLlSENlN SIRRI!”

Kibar bir “sosyete” erkeği olarak, “... bizi ilgilendirmeyen sır,” dive eklemek istemedi elbette. Kartlar tekrar dağıtıldı.

“Rahip! Farkında mısınız, şu an Şeytan’ı anımsatıyorsunuz...” diye haykırdı, safbir ses tonuyla sevimli Maryelle, epeyce düşünceli bir hali vardı.

“Ortaya konan şey, inançsızlar için küçücük bir tuhaflıktır zaten!” diye mırıldandı aylak davetli, çılgına dönmüştü, devrilen bir tuzluk karşısında bile serinkanlı olamayan o anlamsız Parisli gülümsemelerinden biri vardı yüzünde. “Kilisenin sırrı! Halı, hah, ha!.. . *Tuhafbir* şey olmalı.” Tussert ona baktı:

“Eg er y! ne k aybedersem o zaman yargılarsınız,” dedi.

Oyun başladı, öncekilerden daha ağır oynanıyordu: Ilk eli kazandı; sonra rövanşı kaybetti. “Güzelim!” dedi.

Çok özel bir şey olmuştu: Başlangıçta gülünç bir tür boş inançla çeşitlenen dikkat, belli belirsiz yoğunlaşmıştı: Sanki kumarbazların etrafındaki hava ince bir ağırbaşlılıkla, endişeyle doluydu!... Kazanmak çok önemliydi.

Uçe karşı iki; Vikont Le Glaleul, kupa papazını geri çevirdiğinden oyun için dört yedilisi vardı ve bir sekizli; Tussert, elindeki maça kent majörü olduğu için duraksadı, her şeyi göze alarak bildiği gibi oynadı ve doğal olarak kaybetti. Parti çok çabuk bilmişti.

Diyakozun gözleri bir an parladı, alnı kırıştı. Şimdi Maryelle tasasızca pembe tırnaklarını inceliyordu; Vikont sesini çıkarmadan, dalgın bir edayla

sedef markalara bakıyordu; aylak davetli arkasına dönerek (tam bir Vahiy sezgisiyle) yanındaki pencerenin perdelerini araladı.

O sırada ağaçların arasından beliren soluk şafak, mumların ışığını cılızlaştırdı, gün doğumunun

yansısı salondaki genç konukların ellerini birden ölü ellerine benzetti. Evin kokusu satın alınmış zevklerin, şehvet pişmanı tenlerin ve bıkkınlığın kokusuyla karışınca sanki yavanlaştı, saflığını iyiceyitirdi. Zamanla her birinin uğrayacağı darbeyi haber veren çok belirsiz ama dokunaklı ayrıtlar silik bir karaltıyla geçti yüzlerden. Bu salonda hayali zevklerden başka bir şeye inanılmasa da, herkes varoluşunu öyle yapmacık hissetti ki birden Dünya’nın Yaşlı Hüznünün kanat vuruşu onlara rağmen eğlence şaşkını bu insanlara şöyle bir dokundu: içlerinde boşluk vardı, ümitsizlik; unutuyorlardı, hiç işitmek istemiyorlardı... Tuhaf sır... eğer, yine de... Ama diyakoz, elinde üç köşeli şapkası, buz gibi bakışlarıyla ayağa kalkmıştı: Donakalmış bu üç ölümlüye soğuk bir ifadeyle baktıktan sonra:

“Bayan ve siz beyler,” dedi, “kaybettiğim şeyin ne olduğunu düşünüyor olabilirsiniz... Ödeyelim bari.”

Ve soğuk, sabit bakışlarla seçkin dinleyenlerine bakarak daha alçak —ama çan gibi yankılanan— bir sesle şu lanetli, şu düşsel sözü söyledi: “Kilisenin sırrı mı?... BU... BU... “ARAF”IN VAR OLMADIĞIDIR.”

l\'e düşüneceklerini bilemeden ve biraz da heyecanla diyakoza dikkatle bakarlarken, o herkesi selamlayarak sakin bir şekilde kapıya yöneldi; kapı aralığında gözleri kapalı, üzgün ve renksiz yüzünü gösterdikten sonra kapıyı sessizce kapadı. Içeridekiler yalnız kalır kalmaz, bu hayaletten kurtuldukları için derin bir soluk aldılar.

"‘Doğru olamaz bu!” diye safça kem küm etti duygusal Maryelle, hâlâ etki altındaydı.

“Kumarda kaybeden birinin sözleri bunlar, neden söz ettiğini bilmeyen bir soytarı değilse tabii!” diye haykırdı Le Glaıeul, para görmüş bir seyis edasıyla. “Araf, Cehennem, Cennet! ... Tüm bunlar Ortaçağ! *Saçmalık* bu!”

“Düşünmeyelim artık bunları!” diye seslendi öteki yelekli.

Ama şafağın bu berbat aydınlığında, genç dinsizin tehditkâr yalanı *yine de* etkili olmuştu! Uçünün de yüzü bembeyazdı. Zoraki, budala gülümsemelerle birer kadeh şampanya daha içildi...

Ve o sabah, aylak davetli boğucu bir uzdillik gös-terdiyse de, Maryelle, belki de günah çıkararak adamın “aşk”ına karşılık vermeyi reddetti.

Kraliçe Ysabeau

Sayın Bay Kont d’Osmoy a

Kitaplar Sarayı nın Bekçisi şöyle der: ‘”10. hanedanlıktan 1. Papi nin dul karısı, gül yanaklı dilber Kraliçe '.'litocris, erkek kardeşinin öldürülmesinin intikamını almak için suikaste katılanları Aznac‘daki sarayının yeraltı salonlarından birinde yemeğe davet etti, sonra salondan kayboldu, BİRDE:\', SULARI SALO'.'IA GİRDİ."

Manethon

1404’ e doğru —çağdaşlarımı kızdırmamak için bu kadar gerilere gidiyorum— Kral VI. Charles’ın karısı, Fransa naibi Ysabeau, Paris’te daha çok Barbette Konağı adıyla bilinen bir saray olan eski Montagu Konağı’nda oturuyordu.

Burada meşalelerin ışığında oynanan ünlücirit partileri Seine üzerine yansırdı; saray burada kadınların ve genç senyörlerin güzelliğiyle olduğu kadar eşi görülmemiş şatafatıyla da insanı büyüleyen gala geceleri, konserler ve şölenler düzenliyordu. Kraliçe değerli taşlarla süslü kurdelelerden bir kafes örgü içinde göğsünü gösteren şu “gore tarzı” giysilerini ve derebey kapı kemerlerini birkaç arış yükseltmeyi gerektiren saç tuvaletini yenilemişti. Gündüzleri, saray muhasiplerinin uğrak yeri, —Louvrea yakın olan— büyük salon ve Maliye Bakanı Escabala Beyefendi’nin portakal ağaçlı taraçasıydı. Masada hararetle oyun oynanır, kimi zaman pasdisiıı meşin zar hokkalarında tüm vilayetleri aç bırakacak kozlar üzerine zar atılır, V. Charles’ın vekilharcı tarafından binbir güçlükle toplanan yüklü servetin bir kısmı yağmalanıldı. Devlet hazinesi eksildiğinde

aşarlar, haraçlar, angaryalar, yardımlar, para yardımları, el koymalar, kanunsuz vergiler ve dolaylı vergiler aman dedirtiınceye kadar artırılıyordu. Herkes zevkten dört köşeydi.Yine o günlerde, şövalye, Salins sen-yörü, Flandre ve Artois kontu, Nevers kontu, Rethel baronu, Malines saray görevlisi, iki kez Fransa derebeyi ve krala bağlı derebeyler derebeyi, kralın kuzeni, Constance Kon sili tarafından ömür boyu ve sorgusuzca itaat edilmesi gereken orduların *tek* kumandanı olarak atanmanın eşiğindeki asker, krallığın ilk büyük tımar sahibi, kralın (ve ulusun) ilk tebaası, Bourgogne dükü varisi, müstakbel Nicopolis kahramanı ve Flamanlar tarafından yüzüstü bırakıldıkları Hesbaie zaferinde Fransa'yı amansız bir düşmanından kurtararak tüm ordu önünde *Korkusuz Kahraman* adını alan, ağırbaşlılıkla köşesine çekilen ve tüm bu iğrenç vergileri beyliklerinde ortadan kaldırmanın arifesindeki Jean de Nevers, evet, Cesur Philippe ile II. Marguerite'in oğlu olan Korkusuz Jean, tam o günlerde kan ve barut pahasına vatanı kurtarmak için Hereford ve Lancastre kontuna, Ingiltere Kralı Henri de Derby'ye meydan okumayı düşünürken ve —kellesine bu kral ödül koyduğunda— Fransa'dan ancak hain muamelesi gördü. Birkaç günden beri Odette de Champs-d'Hiver'in ülke dışından getirttiği ilk iskambil oyunları deneniyordu.

Her türden bahis (utuluyor; Bourgogne Dükalı-ğı'nın en iyi bağlarından elde edilmiş şaraplar içiliyordu. Yeni atışmalar, —güzel kafiyelere hayran Fluers-de-Lys'lerin derebeylerinden biri olan-Orleans Dükünün kafiyeli manileri ortalıkta çınlıyordu. Moda ve silah üreticileri konuşuluyor; sık sık sefih dizeler söyleniyordu.

Bu zengin adamın kızı Berenice Escabala, güzeller güzeli, sevimli bir çocuktu. Bakire gülümseyişi parlak soylu beyleri cezbediyordu. Kimi kabul etme lütfunu göstereceğinin kimse tarafından bilinmemesiyle ünlüydü.

Bir gün, genç bir senyör olan de Maulle vidamı, ki o dönemde Ysabeau'nun gözdesiydi, bu Escabala Efendinin kızının sert masumiyeti üzerinde zafer kazanacağını iddia etmeye kalkıştı —içtikten sonra, elbette!— yani pek yakında kız onun olacaktı.

Bu sözleri bir grup dalkavuğun ortasında söylemişti. Kahkahalar ve o dönem pek revaçta olan nakaratlar gırla gidiyordu, ama genç adamın

temkinsiz sözlerini gürültü patırtı bile bastıramadı. Kadehler tokuşturularak kabul edilen bahis Louis d'Orleans'ın kulağına kadar gitti.

Kraliçe'nin kayınbiraderi Louis d'Orleans, naipliğinin ilk döneminden itibaren Kraliçe'nin tutkulu bağlılığına mazhar olmuştu. Parlak ve uçarı bir prensti, ama prenslerin en tehlikelisiydi. Ysabeau de Baviere ile onun arasında, zinalarının ensesti andırdığı kimi doğal yakınlıklar vardı. Solmuş bir sevginin yeltek canlanışı dışında, Kraliçe nin kalbinde ilgiden çok uzlaşmaya bağlı bir tür piç sevgiyi korumayı her zaman bilmişti.

Dük, baldızının gözdelerini kolluyordu. Aşıkların yakınlıkları Kraliçe üzerinde korumak zorunda olduğu etkiyi tehdit eder hale geldiğinde, onları çoğu kez trajik bir ayrılığa zorlamanın yolları konusunda pek titiz değildi; hatta bu yollardan biri de hafiyelikti.

Böylece, söz konusu söylenti, de Maulle vidamının kraliyet ailesine mensup dostuna onun hüneri sayesinde aktarıldı.

Ysabeau gülümsedi, bu sözle alay etti ve hiç önemsememiş gibi göründü.

Kraliçe'nin, kendisine yönelik arzuları kızıştırmaya yarayan Doğu gizlerini satan adamları vardı. Yeni Kleopatra tükenmiş biriydi, ülke toprağını Ingilizlerden kurtarmayı düşünmek yerine bir konağın kuytuluğunda aşk dersleri vermek ya da bir taşralıya moda öğretmek için yaratılmıştı. Yine de, bu konu hakkında büyücülerinden hiçbirine danışmadı, simyacısı Arnaut Guilhem'e bile. Birkaç gün sonra, bir gece, de Maulle derebeyi Barbette konağında Kraliçe'nin huzurundaydı. Vakit ilerlemişti; zevkten yorgun iki aşık uyuyordu. Aniden, Bay de Maulle, Paris'te çan seslerinin tek tek ve yas bildirircesine çınladıklarını işittiğini sandı.

Doğruldu:

“Nedir bu?” diye sordu.

“Hiç. Boş ver!.. .” diye yanıtladıYsabeau neşeyle, gözlerini açmadan.

“Hiç mi, güzel Kraliçem? Alarm çanı değil mi bu?” “Evet... belki. Ne var bunda, dostum?”

“Bir konak mı yanıyor?”

“Tam da bunu hayal ediyordum,” dedi Ysabeau. inci dişlerini gösteren bir gülümseme uykulu güzelin dudaklarını araladı.

“Hatta rüyamda,” diye devam etti, “onu ateşe veren sendin. Seni yağ ve ot depolarına bir meşale fırlatırken gördüm, tatlım.”

“Beni mi?”

“Evet!.. .” Bitkinlikten heceleri uzatıyordu. “Maliye Bakanım Beyefendi Escabala’nın evini yakıyordun, biliyorsun, hani şu geçen gün girdiğin bahsi kazanmak için.”

Derebeyi de Maulle gözlerini araladı, belirsiz bir endişeye kapıldı.

“Hangi bahis? Siz hâlâ uyumadınız mı, güzel me-legım? ”

“Hatırlasana, Escabala’nın kızının, şu enfes gözlü küçük Berenice’in aşığı olma bahsi! ... Ah! O ne güzel, ne iyi bir çocuk, değil mi?”

“Siz ne diyorsunuz, sevgili Ysabeau?”

“Beni anlamadınız mı, efendim? Bahsinizi kazanmak uğruna Maliye Bakanımın kızını yangın sırasında kaçırabilmek için evini ateşe verdiğinizi rüyamda görüyordum, diyorum size.”

Vidam sessizce etrafına bakındı.

Gerçekten de uzak bir uğursuzluğun ölgün ışıkları, odanın vitraylarını aydınlatıyordu; erguvan yansılar kraliyet yatağının kakumlarını* kızıla boyuyordu; armalara işlenmiş ve mineli vazolarda

* Sansargillerden etçil memeli bir hayvan ve ondan elde edilen değerli bir tür kürk.

ömrünü tamamlamış olan zambaklar kızarıyordu! Şarap ve meyve dolu bir büfenin üzerindeki iki kupa da kıpkırmızıydı.

“Hay Allah! Hatırlıyorum...” dedi alçak sesle genç adam; “doğru, dalkavukların bakışlarını bizim mutluluğumuzdan uzaklaştırmak için oraya çekmek istedim! Ama bakın, Ysabeau! Bu gerçekten büyük bir yangın, alevler Louvre tarafından yükseliyor!”

Bu sözler üzerine Kraliçe doğruldu, gözlerini dikip hiç konuşmadan vidam de Maulleün yüzünü dikkatle inceledi, başını salladı; sonra tasasız ve güleç, genç adamın dudaklarına kocaman bir öpücük kondurdu.

“Önümüzdeki günlerde, Greve Meydanı’nda, Cappeluche Usta tarafından çark işkencesiyle öldürülürken bu hikâyeleri ona anlatırsınız! Siz aşağılık bir kundakçısınız, sevgilim!”

Kraliçe, Doğulu bedeninden yayılan güzel kokular düşünme gücünü ortadan kaldıracak kadar duyuları yakıp kavurur ve serseme çevirirken vidama yaslandı.

Alarm çanı çalmaya devam ediyor, uzaktan kalabalığın çığlıkları duyuluyordu.

Vidam de Maulle şakayla yanıt verdi:

“Yine de suçu kanıtlamak gerekmiyor mu?”

O da Kraliçe’yi öptü.

“Suçu kanıtlamak mı, hınzır?”

“Hiç kuşkusuz!”

“Benden aldığın öpücüklerin sayısını kanıtlayabilir misin? Bu, bir yaz gecesi uçuşan kelebekleri saymayı istemek gibidir!”

Şehvetin ve kendini verişin en olağanüstü zevkini tattırmış olan bu ateşli — ve solgun!- metresi seyrediyordu.

Elini tuttu.

“Zaten, pek kolay olacak,” diye devam etti genç kadın. “Escabala Beyefendi’nin kızını kaçırmak için yangın çıkarmakta kimin çıkan var? Yalnızca senin. Bahiste söz verdin! Dahası, yangın çıktığında nerede olduğunu asla söyleyemeyeceğine göre... Görüyorsun işte, Châtelet’de suç unsuru olarak bu yeterlidir. Önce hazırlık soruşturması yapılacak, sonra...” tatlı tatlı esnedi, “işkence gerisini halleder.”

“Nerede olduğumu söyleyemez miyim?” diye sordu Bay de Maulle.

“Kuşkusuz söyleyemezsiniz, çünkü siz o anda Fransa Kraliçesi’nin kollarındaydınız, hem de Kral VI. Charles’ın sağlığında, ne çocuksunuz!” Gerçekten de suçlamanın iki ucunda da ölüm ve dehşet vardı.

“Doğru!” dedi de Maulle derebeyi, sevgilisinin tatlı bakışlarının cazibesi altında.

Yanık altın gibi kızıl bu ılık saçların altındaki taze beli tek koluyla sarmak onu sarhoş ediyordu. “Düş bunlar; ”dedi. “Ey benim gii ze1 yaşamım!...” Gece boyunca çalıp söylemişlerdi; sitolü[1] bir yastığın üzerine atılmıştı; bir tel kendi kendine koptu. “Uyu benim meleğim! Uykun var!” dedi Ysabeau, genç adamın alnını rehavet içinde göğsüne doğru çekerek.

Müzik aletinden çıkan gürültü içini titretmişti, ne de olsa âşıkların boş inançları vardır.

Ertesi gün, de Maulle vidamı yakalandı ve Grand Châtelet’deki bir hücreye kapatıldı. Dava önceden bildirilen suçlamaya göre başladı. Olaylar, "‘güzelliği aşklarından sonra da yaşayacak olan” baş döndürücü yüce kadının söylediği gibi gelişti. De Maulle vidamı, hukuk deyimiyle *başka yerde olduğunu kanıtlayamadı.*

Sorgular sırasındaki olağan ve olağandışı önso-ruşturmanın ardından tekerlek işkencesine mahkûm edildiği duyuruldu.

Kundakçılık, karışıklığa sebep olmak gibi cezalar da ihmal edilmedi.

Ne var ki, Grand Châtelet’de garip bir olay meydana geldi.

Genç adamın her şeyi itiraf etmesi avukatı derinden etkilemişti.

Savunmacı, Bay de Maulle'ün masumiyeti karşısında kahramanca bir eylemin sorumluluğunu üstlendi.

Infazın arifesinde mahkûmun hücresine geldi ve avukatlık cüppesinin yardımıyla onu kaçırdı. Kısacası, onun yerine geçti.

Avukatın çok soylu bir yüreği mi vardı? Müthiş bir el oynayan kumarbazın teki miydi? Bunu asla bilemeyeceğiz!

işkence nedeniyle hâlâ tümüyle sakatve yanıklar içinde olan vidam de Maulle sınırı geçti ve sürgünde öldü.

Ama avukat onun yerine içeride tutuldu.

Vidam de Maulle'ün güzel sevgilisi, genç adamın

kaçtığını öğrenince yalnızca aşırı bir kızgınlık hissetti.

Sevgilisini savunanı tanımak istemedi. Yaşayanlar listesinden Bay de Maulle'ün adının silinmesi için *yine de* hükmün yerine getirilmesini emretti.

Bunun üzerine, derebeyi de Maulle'ün yerine avukat Greve Meydanı'nda çark işkencesiyle öldürüldü.

Onlar için dua edin.

Son Şenliklerin Davetlisi

Bayan Nina de Villard'a

“Meçhul, aslan payıdır.”

Frrınçois Arago

Taş Şövalyesi bize akşam yemeğine gelebilir; bize elini verebilir! Biz de onu yine kabul ederiz. Belki de üşüyecek olan odur.

186... yılının bir karnaval gecesi, dostlarımdan biri olan C*** ile birlikte tamamen “ateşli ve boş” sıkıntının rastlantılarına kapılmış, Opera balosunda, sahne önündeki locada yalnızdık. Avizelerin altında uğuldayan ve Strauss’un büyücü ayinlerine özgü kemanların sesi altında devinen maskelerin gürültülü patırtılı mozaiğini, tozun toprağın arasından, birkaç dakikadır hayran hayran seyrediyorduk.

Aniden locanın kapısı açıldı: Uç bayan, ipek hışırtılarıyla ağır iskemleler arasından geçerek bize yaklaştı ve maskelerini çıkardıktan sonra:

“iyi akşamlar!” dedi.

Bu bayanlar alışılmamış güzellikte ve zekâda üç

genç kadındı. Onlara Paris’in sanat çevrelerinde zaman zaman rastlıyorduk. Adları, Clio la Cendree, Antonie Chantilly ve Annah Jackson’du. “Dersleri asıp buralarda mı dolaşıyorsunuz, bayanlar?” diye sordu C*** oturmalarını rica ederek.

“Oh! Tek başımıza yemek yiyecektik, çünkü bu akşamki insanlar hem korkunç hem de sıkıcı, bizi düş kırıklığına uğrattılar,” dedi Clio la Cendree. “Evet,” dedi Antonie Chantilly, “sizi fark ettiğimizde biz de gitmek üzereydik!”

“O halde, yapacak daha iyi bir şeyiniz yoksa, bizimle birlikte gelin,” diyerek Annah Jackson konuşmayı sonuca bağladı.

“Sevinç ve ışık! Yaşasın!” diye yanıtladı sakince C***. “Yaldızlı Ev’e gitmeye bir itirazınız var mı:

“itiraz çok uzak bir düşünce!” dedi göz kamaştırıcı Annah Jackson, yelpazesini kaparken.

“O halde dostum,” diye devam etti C*** bana doğru dönerek, “not defterini al, kırmızı salonu ayırt ve Bayan Jackson’un uşağıyla bileti gönder: Sanıyorum izlenecek yol bu, başka bir tasarın yoksa tabii.”

“Bayım,” dedi bana Bayan Jackson, “bizim için yerinizden doğrulmak fedakârlığında bulunursanız, fuayeye sereserpe yayılmış, Anka kuşu -ya da sinek— kılıklı bir şahsiyetle karşılaşırsınız. Baptiste ya da Lapierre gibi anlaşılır bir takma adla seslenirseniz yanıt verir. Bu inceliği gösterir misiniz'? Sonra çabucak geri dönüp bizi sevmeye devam edin.”

Bir süredir kimseyi duymuyordum. Karşımızdaki localardan birinde oturan bir yabancıya bakıyordum: Otuz beş, otuz altı yaşlarında, yüzünde Doğululara has bir solgunluk; elinde bir cep dürbünü tutuyor ve beni selamlıyordu.

Biraz düşündükten sonra,

“Ah! Bu benim Wiesbadenli meçhul adamım!” dedim kendi kendime, alçak sesle.

Bu bay, Almanya’da, yolcular arasında âdet olan şu küçük iyiliklerden birinde bulunmuştu bana -ah! sanırım tam olarak sohbet salonunda bana farklı özelliklerini anlattığı purolar hakkında— ve selamına karşılık verdim.

Hemen sonra, fuayede söz konusu Anka kuşuna bakınırken yabancının bana doğru geldiğini gördüm. Yaklaşımı pek kibarcaydı, bu kalabalık içinde yalnız olduğuna göre bize eşlik etmesini önermek nezaket gereği gibi geldi bana.

Önerimi kabul ettiğinde,

‘‘Kibar topluluğumuza kimi takdim etmek şerefine nail olacağım?” diye sordum gülümseyerek. “Baron H***, ” dedi. “Yine de, bu genç bayanların tasasız hallerine, telaffuz güçlüklerine ve bu güzel karnaval akşamına bakılırsa, izin verirseniz, bir saatliğine bir başka adı, mesela aklıma ilk geleni, bakın işte... —gülmeye koyuldu— Baron *Satürn* adını alayım,” diye ekledi.

Bu tuhaflık beni biraz şaşırttı, ama genel bir çılgınlık söz konusu olduğundan, onu bizim kibar topluluğumuza soğuk bir şekilde, kendini indirgemeye razı olduğu mitolojik kıstasa göre tanıttım.

Fantezisi işe yaradı: Kılık değiştirerek seyahat eden *Binbir Gece Masallarındaki* krallardan biri olduğuna inanmak istediler. Clio la Cendree ellerini kavuşturarak hâlâ yakalanamamış bir tür cani olan, işlediği değişik cinayetlerle ünlenmiş ve son derece zengin, Jud denen birinin adını mırıldanmaya kadar vardırdı işi.

Karşılıklı iltifatlar edildikten sonra, her zaman nazik olan Annah Jackson, karşı koyamadığı iki esneme arasında:

"Baron bizimle yemek yeme onurunu bahşeder mi, bu tutkulu uyum adına?" dedi.

Adam kendini savunmak istedi.

"Susannah bunu bize, Don Juan'ın Şövalye heykeline söylediği gibi söyledi," diye karşılık verdim şaka yollu: "Bu Iskoçyalılar çok şatafatlı!" Daveti "usulüne uygun" bir şekilde yapmak isteyen C*** ise soğuk bir sesle, "Bay Satürn'e bizimle birlikle zaman öldürmeye gelmesini önermek gerekir!" dedi.

"Reddettiğim için çok üzgünüm!" diye yanıtladı beriki. "Gerçekten *önemli* bir durum nedeniyle sabah oldukça erken gitmem gerekeceğinden beni hoş görün."

"Gülünç bir düello için mi, yoksa bir vermut partisi mi?" diye sordu Clio la Cendree surat asarak. "Hayır, bayan. Madem ki bu konuda fikrimi sormaya tenezzül ediyorsunuz, bir... bir *karşılaşma* diyebilirim," dedi Baron.

"Anladım! Opera koridorlarında edilen birkaç laf, bahse girerim!" diye haykırdı güzel Annah J ackson. "Hafif süvari kostümlerine çok düşkün olan terziniz size sanatçı ya da demagog muamelesi yapmış olmalı. Sevgili bayım, söyledikleriniz en hafif flöreden de hafif: Siz yabancısınız, bu belli."

"Ben her yerde biraz yabancıyım, bayan," diye yanıtladı Baron Satürn eğilerek.

"Demek öyle! Arzulanan biri misiniz yoksa?"

“Ender olarak, sizitemin ederim!...” diye mırıldandı tuhaf şahıs, hem en kibar hem de en anlaşılmaz havasıyla.

C*** ile ben şöyle bir bakıştık; aklımız ermiyordu: Bu bay ne demek istiyordu? Yine de eğlence bize oldukça ilginç gelmişti.

Ama yasak olana merak salan çocuklar gibi: “Şafağa kadar bize aitsiniz, kolunuza giriyorum!” diye haykırdı Antonie.

Yabancı boyun eğdi; salonu terk ettik.

Sonucu bağlamak için bu alelacele tutarsızlıklar gerekmişti; Wiesbaden kumarhanesinde oyun oynamış olduğu ve Havana purolarının farklı tatlarını incelemesi dışında hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir adamla oldukça aşırı bir yakınlık içinde bulacaktık kendimizi.

Ne önemi vardı! Günümüzde en kısa yol, *herkesin elini sıkmak* değil mi?

Bulvarda, Clio la Cendree kahkahalarla kendini gezinti arabasının içine attı köle gibi bekleyen yabanıl, melez uşağa seslenerek: “Yaldızlı Eve!” dedi.

Sonra bana doğru eğilerek: “Dostunuzu tanımıyorum: Nasıl bir insan? Kafamı son derece karıştırıyor. *Garip* bir bakışı var!”

“Dostumuz mu?” diye yanıtladım. “Onu geçen mevsim Almanya’da topu topu iki kez gördüm. Şaşkınlıkla yüzümü inceledi.

“Ne yani!” diye devam ettim, “locamıza gelip bizi selamladı ve siz de bir maskeli balo sunumuna uyarak onu yemeğe davet ettiniz! Bin ölüye bedel bir tedbirsizlik ettiğinize göre, konuğumuz hakkında kaygılanmak için biraz geç değil mi? Bir akşam yemeğinden bir şey çıkmaz.”

“Konuklar yarın da dostkalmaya niyetli olmadıkça bir önceki günkü gibi selamlaşacaklardır: Bazı yapay alınganlıkları anlıyormuş gibi yapmaktan daha eğlenceli bir şey yoktur.”

“Nasıl yani, insanların kim olduğunu siz daha iyi bilmiyor musunuz? Ya bir...”

“Size onun adını söylemedim mi, Baron Satürn? Onun itibarını zedelemekten mi çekiniyorsunuz, genç bayan?” diye ekledim, sert bir ses tonuyla. “Hoşgörüsüz biri olduğunuzu biliyor musunuz, bayım?”

“Yunan’a benzer bir yanı yok: Demek ki maceramız çok basit. Eğlenceli bir milyoner! Ideal değil mır

“Gözüme oldukça iyi görünüyor, şu Bay Satürn,” dedi C***.

“Ve çok zengin bir adamın, hiç olmazsa karnaval zamanında saygı görmeye her zaman hakkı vardır,” diye sözü bağladı, sakin bir sesle güzel Susannah.

Atlar yola koyuldu: Yabancının ağır, gösterişli arabası bizi izliyordu. -Biraz yapmacık olan Yseult takma adıyla daha çok bilinen- Antonie

Chantilly onun gizemli refakatini kabul etmişti. Kırmızı salona kurulduğumuzda Josephe yanımıza hiçbir canlının girmesine izin vermemesini buyurduk; elbette Ostendeler, Joseph’in kendisi ve eğer tesadüfen dillere destan ıstakozunu tıkınmaya gelirse, ünlü dostumuz, tıknaz, olağanüstü doktor Florian Les Eglisottes hariç.

Şöminede harlı bir ateş yanıyordu. Çıkarılmış kürk ve giysilerin, kış çiçeklerinin pis kokuları yayılmıştı etrafımıza. Büyük şamdanların ışıkları, bir konsolun üzerindeki hüzünlü A‘i şarabının soğutulduğu gümüş kovaların üstüne vuruyordu. Pirinçten gövdelerinin ucunda tutam tutam açmış kamelyalar masanın üzerindeki kristallerden taşıyordu.

Dışarıda, sıkıcı ve ince bir yağmur yağıyordu; dondurucu bir gece, araba gürültüleri, Opera çıkışı maskelerin çığlıkları. Gavarni’nin, Deveria’nın, Gustave Dore’nin sanrılarıydı bunlar.

Bu gürültüleri bastırmak için kapalı pencerelerin önündeki perdeler titizlikle örtülmüştü. Konuklar arasında, benden başka, Sakson Baronu Von H***, sarı benizli ve Apollon’u andıran C*** de vardı; ayrıca Annah Jackson, Cendree ve Antonie de bulunuyordu.

Parlak çılgınlıklarla daha da güzelleşen yemek sırasında, masum gözetleme takıntım da yavaş yavaş canlanınca karşımdaki kişinin dikkate değer biri

olduğunu kısa süre içinde fark etmekte gecikmediğimi söylemeliyim.

Hayır, tesadüfen aramıza katılan bu konuk kaçık biri değildi!... Görünüşü ve tavırları, insanların hoşgörüyle karşıladığı bu yapmacık kibarlıktan kuşkusuz yoksun değildi: Aksanı kimi yabancı-larınki gibi can sıkıcı değildi; aslında sadece soluk yüzü zaman zaman iyice soluyor; hatta uçuk bir renk alıyordu; dudakları bir fırçanın çektiği çizgiden daha inceydi; gülerken bile hep biraz çatık kaşlıydı.

Bazı yazarların sahip olmak zorunda oldukları o bilinçsiz dikkatle, bu ve bunun gibi kimi noktalara dikkat edince, onu bize eşlik etmeye düşüncesizce davet ettiğim için pişman olmuştum ve şafak vaktinde, tanıdıklarımız listesinden onu silmeyi kendi kendime vaat ettim. Burada elbette C***'den ve kendimden söz ediyorum; çünkü o akşam kadın konuklarımızı bize bahşetmiş olan güzel talih, gecenin sonunda, onları hayal gibi geri alacaktı.

Dahası, yabancı adam, özel bir tuhaflıkla dikkatimizi çekmekte gecikmedi. Düşüncelerin içkin değeriyle çizgi dışı olmayan konuşmaları, ses tonunun kasıtlı olarak içerdiği çok belirsiz ima nedeniyle hepimizi uyanık tutuyordu.

Söylediklerine dikkat ettiğimizde, yüksek sosyeteye özgü anlamlardan başka bir şey keşfetmemiz olanaksız olduğundan bu ayrıntı bizi daha da şaşırtıyordu. Sözlerini vurgulayış tarzıyla ve bizde bıraktığı tamamen belirsiz art düşüncelerin etkisiyle iki üç defa C*** ile benim yüreğimizi ağzımıza getirdi.

Aniden, Clio la Cendree'nin kaba bir şakasını—gerçekten de en eğlenceli şakalardan biriydi!— izleyen bir kahkaha krizinin tanı ortasında, bu beyefendiyi Wiesbaden'dekinden *tamamenfarklı bir ortamda* önceden görmüş olduğum yolunda karanlık bir fikre kapıldım.

Gerçekten de, bu yüz hatlarını unutmak mümkün değildi ve göz kapaklarını kırpıştırdığı anda, gözlerinin parıltısı, içindeki bir meşale gibi tenine vuruyordu.

Hangi ortamda görmüştüm? Kafamda bunu netleştirmeye boş yere çabaladım. Bende uyandırdığı bulanık düşünceleri dile getirme takıntısına

kendimi bırakacak mıydım?

Düşlerde görülenlere benzer bir olaydı bu. Nerede karşılaşmış *olabilirdik?* Bu kişiyi görünce, katlanılmaz bir *pozitivizm* duygusuyla birlikte bilincimin yüzeyine çıkan cinayet, derin sessizlik, sis, ürkmüş yüzler, meşaleler ve kanla ilgili uzaklarda kalmış yoğun düşüncelerle sıradan anılarımı nasıl bağdaştırabilirdim?

“Hay Allah!” diye çok alçak sesle mırıldandım. “Yanılıyor muyum bu akşam?”

Bir kadeh şampanya içtim.

Sinir sisteminin çınlayıp duran dalgalarında bu gizemli titreşimlerden vardır. Bunları yaratmış olan ilk etkinin çözümlenmesini, deyim yerindeyse, yankılarının çeşitliliğiyle anlaşılmaz kılarlar. Bellek, nesnenin çevresindeki ortamın ayırdına vardığında *nesnenin* kendisi bu hâkim duyu içerisinde yitip giderek inatla ayırt edilmez kalır. Ansızın tekrar karşılaştığımızda, hâlâ uyuşuk izlenimlerin kaynaştığı bir çağrışımla kafa karıştıran ve *bu nedenle* adını asla anımsamadığımız eski dostların durumu budur.

Ama meçhul adamın soylu tavırları, neşeli çekingenliği, garip ağırbaşlılığı —kuşkusuz çok karanlık olan mizacını gizleyen kimi örtüler— karşısında bu benzerliği (en azından o an için) düşsel bir olgu gibi, heyecan ve geceden kaynaklanan bir tür sapkın hayal gibi düşündüm.

Bu yüzden görevime ve zevkime uygun bir şekilde, şölende güleryüz göstermeye kararlıydım. Masadan neşeyle kalkılıyordu; tüy gibi hafif parmakların piyano üzerinde rasgele tıngırdattığı uyumlu tınılara kahkaha demetleri karışıyordu. Bunun üzerine tüm kaygılarımı unuttum. Bir süre sonra parlak düşünceler, önemsiz itiraflar, belirsiz öpücükler —tıpkı hülyalı güzellerin ellerinin tersiyle şaklattıkları şu çiçek yapraklarının çıkardığı sesler gibi— oynaşmaya başladı, gülümsemelerin ve mücevherlerin ışıltısı ortaya çıktı: Işıklar, jestler, uzun ve mavimsi diziler halinde derin aynaların büyüsünde, sessizce, sonsuza dek yansıyordu.

C*** ve ben, söyleşinin düşlerine bırakmıştık kendimizi.

Her şeyin anlamı ancak kişinin ona verebileceği anlam kadar olduğundan, eşyalar, onlara yaklaşan kişilerin cazibesi altında biçim değiştirirler. Böylece, bu kamaşan altın kaplamaların, bu ağır mobilyaların ve tutturulmuş kristallerin parlaklığı coşkulu dostum C***'nin ve benim bakışlarımızla çoğalıyordu.

Bu büyük şamdanların saf altından *olduğuna* ve oymalara imzasını atmış olanın da, kuşkusuz, işinin erbabı, özgün bir Quinze-Vingt olduğuna emindik. Bu mobilyaların XIII. Louis döneminde dinsel terör sonucu delirmiş Lutherci bir döşemecinin eseri olduğu kesindi. Bu kristaller, bir Amazon tanrıçasına duyduğu aşkla yoldan çıkmış Praglı bir camcının ürünü değilse başka kimin ürünü olabilirdi? Kuşkusuz bu Şam dokumaları sonunda Herculanum'da, Asklepios ya da Pallas tapınaklarının kutsal velaryalı sandığında bulunan lâl renkli eski kumaşlardan başka bir şey değildi.

Kumaşın eşi benzeri olmayan sertliği kimi zaman toprağın ve bu lavın aşındırıcı etkisiyle açıklanır ve bu değerli kusur onu evrende eşsiz kılar. Örtülere gelince, bunların kaynağı hakkında içimizde bir kuşku vardı. Göl kıyılarında rastlanan aba örneklerini orada görmek mümkündü. Hiç olmazsa dokuma örgü üzerine işlenmiş işaretlerde Akad ya da mağara adamı kökenlerinin izlerini bulmak bizi umutsuzluğa düşürmüyordu. Özellikle masa örtüleri gibi beyazlatılmış ve Ksisutrosun bolca satılan çok sayıdaki kefen bezlerin huzu-rundaydık belki de. Yine de, inceledikten sonra, bunun kesinlikle Nemrud döneminde kaleme alınmış bir listenin çiviyazısı dökümü olduğundan kuşkulanmakla yetindik; bu oldukça yeni keşfi öğrendiğinde Bay Oppertin duyacağı hayret ve sevinçten şimdiden zevk alıyorduk.

Daha sonra, Gece, nesnelerin üzerine gölgelerini, garip etkilerini ve ara tonlarını saçarak inançlarımızın ve düşlerimizin iyi niyetini güçlendirdi. Şeffaf fincanlarda kahvenin dumanı tütüyordu: C'*** hir Havana purosunu yavan bir tatla içiyor

ve bulut içindeki bir yarı tanrı ıı;ibi beyaz duman yumaklarıyla çevriliyordu.

H*** Baronu kısık gözlerle bir sedire uzanmış, biraz bayağı bir havada, elinde halının üzerine sarkan solgun bir şampanya kadehi, Susannah'ın çok duygulu bir şekilde ensesti andıran makam değişikliklerini ayrıntılandırarak çaldığı (Wag-ner'in *Tristan* ve Jso/de'sindeki) noktürn düonun büyüleyici ölçülerini dikkatle dinliyor gibiydi. Bu parlak müzisyen, akorları ağır ağır çözerken, sarmaş dolaş ve mutluluk içindeki Antonie ile Clio la Cendree susuyorlardı.

Ben de uykumu kaçıracak denli büyülenmiş bir halde piyanonun yakınında durmuş, dinliyordum. O akşam, ak tenli yelpek kadınlarımızın her biri kadifeler giymişti.

Menekşe gözlü, çekiciAntonie siyahlar içindeydi, elbisesinde tek bir dantel bile yoktu. Ama kadife giysisi işlemeli olmadığından, hakiki ak mermerden omuzları ve boynu kumaşın üzerinde iyice belirginleşiyordu.

Küçük parmağında ince bir altın yüzük taşıyordu ve iki saç örgüsü olarak belinden aşağıya uzanan kestane rengi saçlarında üç safir peygamberçiçe-ği parıldıyordu.

Ulu bir kimsenin bir akşam ona "namuslu" olup olmadığını sorduğu anlatılır:

''Evet, Monsenyör," yanıtını vermişti Antonie, "Fransa'da namuslu, nazik sözcüğünün eşanlamlısından başka bir şey değildir."

Siyah gözlü nefis bir kumral olan Clio la Cendree -Densizlik Tanrıçası—! (Prens Solt. ..' un, saçlarına Roederer köpüğü dökerek Rus usulü vaftiz ettiği, düş kırıklığına uğramış genç bir kadın), üstüne tam oturan yeşil kadifeden bir giysi içindeydi ve yakut bir gerdanlık göğsünü kaplıyordu. Yirmi yaşındaki bu genç kreol'den[2] kınanacak tüm erdemlerin abidesi diye söz ediliyordu. Yunanistan'ın en ağırbaşlı filozoflarının ve Almanya'nın en derin metafizikçi)erinin başını döndürmüştü. Sayısız züppe, kılıç kılıca gelecek kadar, varını yoğunu verecek, buket buket menekşeye boğacak kadar vurulmuştu ona.

Bir çocuk gibi gülerek, dört ya da beş bin altın parayı kumar masasında bırakmış olarak Bade'den geliyordu.

Bu seyre kendini kaptırmış olan camgöz, yaşlı bir Alman kadının kumarhanede ona şöyle dediği söylenir:

“Genç bayan, dikkat edin: Ara sıra da olsa biraz ekmek yemek gerekir, siz bunu unutuyor gibisiniz.”

“Bayan,” diye yanıt vermiş güzel Clio, kızararak, “öğüdünüz için teşekkürler. Karşılık olarak benden şunu öğrenin ki, kimileri için ekmek asla bir önyargıdan başka bir şey olmamıştır.”

Geceden daha siyah saçlı, delici bakışlı, kısa ve tatsız cümlelerle konuşan Annah ya da Susannah J ackson, Iskoçyalı Circe, kırmızı kadifeler içinde tasasızca ışıldıyordu.

Ondan uzak durun, genç yabancı! Sizi temin ederim ki, kımıldayan kumlar gibidir o: Sinir sistemini harap eder. Tutkuyu damıtır. Sayrıl, sinir bozucu ve çılgın, uzun bir kriz düşer payınıza. Anılarındaki çeşit çeşit yasları sayar. Onun güzelliği, ki bundan emindir, sıradan ölümlüleri çıldırtın-caya kadar coşturur.

Bedeni karanlık bir zambak gibi olsa da bakireliği çağrıştırır! Eski Ibranice’de zambak anlamına geldiğini sandığım adı böylece doğrulanmış olur. Kendinizi ne kadar kibar sansanız da —belki henüz körpe bir yaştasınız, genç yabancı!- kara talih sizi Susannah Jackson’un yolunun üzerine çıkaracak olursa, yirmi yıl boyunca balla börekle beslenmiş olan sizin gelecek on beş yıldaki sadık tasviriniz, bizim hayalimizde, yakıcı ve incelikli tadıyla ağzınızın suyunu akıtan, tadını bozan, sersem eden aşırı keskin baharat ve çeşnilerin sinir bozucu ve sürekli perhizini uygulamaya —aslında nafile olan hazırlıklara başvurmaksızın— birden mecbur olan genç bir delikanlı olarak kalacaktır.

Yaşlı, bıkkın lordların umutsuzluk gözyaşlarını akıtmaktan tahrik edici bilge kadın kimi zaman zevk almıştır, çünkü ancak zevk için baştan çıkar. Onun hayalini birkaç cümleyle özetlemek gerekirse, keyfince öldürerek, bitkin düşene dek eğleneceği yakışıklı bir oğlanla birlikte, Clyde kıyılarında milyonluk küçük bir kır evine çekilmektir. Bir gün, heykeltraş C.B.***’nin, bir gözünün yakınındaki korkunç, küçük, siyah işaretle alay ederek şöyle dediği söylenir:

“Sizin mermerden heykelinizi yontan meçhul sanatçı bu küçük taşı ihmal etmiş.”

“Küçük taş hakkında kötü şeyler söylemeyin,” yanıtını vermiş Susannah, “öldürür o.” Susannah’nı bir panterden farkı yoktu.

Geceye ait bu kadınların her birinin belinde yeşil, kırmızı ya da siyah, sağlam ve çift kurdeleli, kürkten bir yarım maske vardı.

Bana gelince -benim gibi bir konuktan söz etmek gerçekten gerekliyse— ben de bir maske taşıyordum; ancak daha az belirgin, hepsi bu.

Tıpkı insanın bir gösteride, orta yerdeki bir koltukta, yanındakileri rahatsız etmemek için —tek sözcükle, kibarlıktan— bıktırıcı bir üslupla yazılmış ve konusu hoşa gitmeyen bir drama katlanması gibi nezaketen orada bulunuyordum.

Yine de bu durum, Printemps tarikatının hakiki bir şövalyesi olarak ceketimin iliğine bir çiçeği neşeyle iliştirmeme asla engel olmuyordu.

Bu arada Susannah piyanonun başından kalktı. Masadan bir demet çiçek aldım ve alaycı bakışlarla ona sundum.

“Siz,'’ dedim, “bir diva’sınız! — Meçhul âşıklar aşkına bu çiçeklerden birini yakanıza takın.” Bir tutam ortanca seçti ve gönül okşayıcı bir tavırla göğüslüğüne yerleştirdi.

“imzasız mektupları okumam!” diye yanıtladı, ‘selamımın geri kalanını piyanonun üzerine koyarak.

Saygısız ve parlak yaratık, ellerini içimizden birinin omzuna koydu — yerine dönmek için kuşkusuz. “Ah! Soğuk Susannah,” dedi ona C*** gülerek, “siz dünvaya valnızca karın yaktığını anımsatmak amacıyla gelmişsiniz, bu belli oluyor.”

Bu, sanıyorum, yemek sonlarının esinlediği ve eğer gerçek bir anlamı varsa, *bir saç teli kadar* ince olan şu so n derece katıksız iltifatlardan biriydi. Aptallığa bundan daha yakın bir şey olduğunu sanmıyorum ve kimi zaman

bu tür iltifatlarla aptallık arasındaki fark son derece anlaşılmazdır. Bu içli sözle, anladım ki, zekânın fitili kömürleşmek üzereydi ve tepki göstermek gerekiyordu. Kimi zaman ateşi canlandırmak için bir kıvılcımın yetmesi gibi, ne pahasına olursa olsun, suskun konuğumuza ateşi körükletmeye kararlıydım.

O sırada, Joseph bize buzlu punç getirerek —tuhaflık— içeri girdi, çünkü birbirimizin dengiymi-şiz gibi sarhoş olmaya karar vermiştik.

Bir süredir gözüm Baron Satürn'e takılmıştı. Sabırsız, endişeli görünüyordu. Saatini çıkardığını, Antonie'ye bir pırlanta verdiğini ve ayağa kalktığını gördüm.

"Örneğin," diye haykırdım, "bir iskemlenin üzerinde ve iki puro nefesi arasında ata biner gibi oturan uzak yurtların efendisi, bir saatten önce bizi terk etmeyi düşünmüyorsunuz, değil mi? Gizemlilik taslayacaksınız, ama bu beğenisizlik-tir, biliyorsunuz!"

"Binlerce özür dilerim," diye sözlerimi yanıtladı, "ama asla ertelenemeyecek ve artık hiçbir gecikme kabul etmeyen bir görev söz konusu. Geçirdiğim çok güzel anlar için şükranlarımı lütfen kabul edin."

"Gerçekten bir düello mu?" diye sordu, endişeli gözüken Antonie.

"Haydi canım!" diye haykırdım, maskelilerin gereksiz tartışmalarından biri olduğuna gerçekten de inanarak. "Bu işin önemini abarttığınıza eminim. Adamınız herhangi bir masanın altında olmalı. Kutlu Arlequin rolünü oynadığınız Gerome'un tablosunun bir benzerini gerçekleştirmeden önce, sizi bekleyip beklemediklerini öğrenmek için kendi yerinize uşağı gönderin randevuya. Bekleniyorsanız, atlarınız kayıp zamanı telafi edebilir!"

"Kuşkusuz!" diye destekledi C*** sakin bir şekilde. "Emrinize amade olan güzel Susannah'ın gönlünü çelmeye çalışsanız daha iyi olur; bir rom tasarruf etmiş olursunuz ve bir ya da iki milyon savurarak teselli bulursunuz. Düşünün, dinleyin ve karar verin."

"Beyler, size itiraf etmeliyim ki, *Tanrı izin verdiği sürece, kör ve sağır biriyim ben!"* dedi Baron Satürn.

Ve bizi en saçma sanılara gömen bu affedilmez davranışta anlaşılmaz bir şekilde ısrar etti . Tam da şu bit yeniğini unutuyordum! Bu ‘şaka’ hakkında ne düşüneceğimizi bilemeden, rahatsız olmuş bir bakışla birbirimize bakar haldeydik ki, ani bir çığlık atmaktan kendimi alamadım: Bu adamı ilk kez *nerede* görmüş olduğumu anımsa-mıştım!

Birdenbire bu kristaller, resimler, kumaşlar, gece şöleni kötü bir ışıkla, bazı tiyatro gösterilerinde olduğu gibi, konuğumuzdan yayılan kırmızı bir ışıkla aydınlanıyordu sanki.

“Bayım,” diye fısıldadım kulağına, “eğer yanılıyorsam affedin... ama beş ya da altı yıl önce, güneydeki büyük şehirlerden birinde size rastlama *zevkine* eriştiğimi sanıyorum... Lyon’da, yanılmıyorsam. Sabahın dördüne doğru, bir meydanda.” Satürn başını ağır ağır kaldırdı, dikkatle yüzümü inceledi:

“Yaa!” dedi, “mümkün.”

“Evet!” diye devam ettim, ben de gözlerimi gözlerine dikmiştim. “Daha bitmedi! O meydanda en hüzün verici nesnelerden biri vardı, iki öğrenci dostum beni bunu izlemeye götürmüştü. Bir daha asla görmemeye kendi kendime söz vermiştim.” “Gerçekten mi,” dedi Bay Satürn. “Peki neydi bu nesne, söylemenizde bir mahsur yoksa?” “Sanırım, darağacı gibi bir şeydi bayım, bir giyotin, eğer hafızam beni yanıltmıyorsa. Evet, giyotindi. Artık şimdi eminim!”

Bu birkaç söz, bubayla benim aramda çok alçak sesle, evet, tamamen alçak sesle konuşulmuştu. C * * * ve bayanlar karanlıkta, birkaç adım ötemizde, piyanonun yanında sohbet ediyorlardı. “Evet buydu! Anımsıyorum,” diye ekledim, sesimi yükselterek. “Eee, ne diyorsunuz, bayım?... Işte, işte anımsıyorum. Önümden çok çabuk geçmiş olsanız da, bir an için arabam arabanızın yolunu kestiğinden meşalelerin ışığında sizi hayal meyal görebilmiştim. O ortam *sizin* yüzünüzü kafama kazıdı. Şu anda davanışlarınızda fark ettiğim ifade tam olarak o zaman da vardı sizde.” “Ah,ah!”diye yanıt verdi Bay Satürn, “Doğru! Bu çok şaşırtıcı bir kesinlik olmalı, itiraf etmeliyim.” Bu beyin keskin gülüşü bana saçları kökünden kazıyan makası çağrıştırdı.

“Başka şeylerin yanı sıra, bir ayrıntı,” diye devam ettim, “bir ayrıntı beni etkilemişti. Sizi uzaktan, düzeneğin kurulduğu yere doğru inerken görmüştüm... ve eğer bir benzerlik beni yanıltmıyorsa... ”

“Yanılmadınız, *sevgili* dostum, bendim o,” diye yanıtladı.

Bu söz üzerine sohbetin buz kestiğini hissettim ve sonuç olarak, belki de bu kadar garip huylu bir celladın bizden talep edebileceği en ufak nezaketten yoksundum. ikimizi de saran düşüncelerin akışını değiştirmek için bayağı sözler arıyordum ki güzel Antonie piyanodan kalktı ve uyuşuk bir havayla şöyle dedi:

“Söz açılmışken, bayanlar ve baylar, bu sabah bir infaz olduğunu biliyor musunuz?”

“Ah!.. . ” diye haykırdım, bu sözlerle alışık olmadık biçimde heyecanlanmıştım.

“Şu zavallı doktor de la P***,” diye üzüntüyle sözlerine devam etti Antonie, “bir zamanlar beni tedavi etmişti. Yargıçlar karşısında kendini savunduğu için onu kınıyorum; daha yürekli biri sanırdım onu. Yazgı önceden belirlenmişse, bence şu hukukçuların burnunun dibinden gülüp geçmelidir en fazla. Bay de la P*** kendini savunmak için paralandı.”

“Ne! Bugün mü? Kesin mi?” diye sordum, ilgisiz bir ses tonu takınmaya çalışarak.

“Saat altıda, mukadderat saati baylar ve bayanlar!...” diye vanıtladı Antonie. “Ossian, yakışıklı avukat. Saint-Germain varoşlarının gözdesi, kendince bana kur yapmak için dün akşam haber verdi. Unutmuşum. Hatta öyle görünüyor ki davanın şatafatı ve suçlunun saygınlığı dikkate alınarak *Bay de Paris'e yardım için bir yabancıgetirt-miş ler.* ”

Bu son sözlerin saçmalığını fark etmeden önce Bay Satürn’e doğru döndüm. Büyük, siyah bir paltoya sarınmış, şapkası elinde, resmi bir edayla, kapının önünde, ayakta duruyordu.

Punç zihnimi biraz bulandırıyordu! Uzun sözün kısası, kavgacı düşünceler vardı kafamda. Paris dilinde “gaf” denen şeyi işlemiş olmaktan çekindiğimden bu davetsiz misafirin -her kimse— görüntüsü benim için katlanılmaz bir hal alıyordu ve bunu ona bildirme arzumu güçlükle engelliyordum.

“Bay Baron,” dedim gülümseyerek, “sizin tuhaf imanıza göre, ‘Tanrı izin verdiği sürece sağır ve kör olmanız’ın biraz da Tanrı Buyruğu olup olmadığını size sorma hakkına neredeyse sahibiz.” Yanıma yaklaştı, sevimli bir edayla eğildi ve alçak sesle bana yanıt verdi: “Susun ama, bayanlar

var!”

Tek tek herkesi selamladı ve beni dilim tutulmuş, biraz titreyerek ve kulaklarıma inanamayarak bırakıp çıktı.

Okur, burada bir söz edeceğim! Stendhal duygusal bir aşk öyküsü yazmak istediğinde, bilindiği gibi, üslubunu bulmak için —o böyle derdi— önce Ceza Yasası’nın ilk altı sayfasını tekrar okurmuş. Bense, kimi öyküler yazmayı aklıma koyduğumdan, iyice düşünüp taşındıktan sonra, akşamları Choiseul pasajındaki kafelerden birine uğramayı daha pratik bulmuştum; Paris’in eski celladı, müteveffa Bay X*** *neredeyse* her gün, kimliğini gizleyerek, küçük bir parti çevirmek üzere oraya geliyordu. Onun da herhangi bir başkası kadar iyi eğitimli olduğuna emindim; çok alçak sesle ama tane tane konuşuyordu, yüzünde yumuşak bir gülümseme vardı. Yakındaki bir masaya oturuyordum ve kumar iblisine kendini kaptırarak, kötülük düşünmeksizin, birden “Kesiyorum!” diye haykırdığında ister istemez eğleniyordum. Bir burjuva deyişi kullanırsam, en *şiirsel* esinlerimi orada yazdığımı anımsıyorum. Yani ben, kısa cüppeli bu beylerin yoldan geçenlerde yarattıkları o alışılmış dehşet duygusuna karşı dayanıklıydım.

Böylece o anda, rastlantısal konuğumuz onlardan biri olduğunu açıkladı diye kendimi birdenbire bu kadar yoğun bir duygu seline kapılmış hissetmem garipti.

Konuştuğumuz son sözler sırasında yanımıza gelmiş olan C*** hafifçe omzuma dokundu.

“Aklını mı yitirdin?” diye sordu bana.

“Büyük bir kalıt yaratmış olmalı ve bir varis beklediği için artık çalışmıyor!...” diye mırıldandım, punç dumanlarına çok sinirlenerek.

“Pekâlâ!” dedi C * * *, “onun sözü edilen törene fazla önem verdiğini düşünmüyor musun?” “Demek ki, minik gevezeliğimizin anlamını kavradın dostum,” dedim ona, çok alçak sesle: “Kısa, ama eğitici! Bu bay sıradan bir cellat! Olasılıkla Belçikalı, Antonie’nin biraz önce sözünü ettiği yabancı. Onun zihin kıvraklığı olmasaydı, bu genç

İnsanları ürkütmüş olduğu için düş kırıklığına uğrardım.”

“Haydi canım!” diye haykırdı C***. “üzerinden otuz bin frank çıkan bir cellat mı? Hem de yanındaki kadına mücevherler veren biri? Bir müşterisine gerekli özeni göstermenin arifesinde Yaldızlı Ev’de akşam yemeği yiyen biri mi? Choiseul’deki kahveye gidip geldiğinden beri her yerde cellat görüyorsun. Bir kadeh punç iç! Senin Bay Satürn oldukça soğuk bir şakacı, biliyor musun?”

Bu sözler üzerine bana öyle geldi ki, mantık, evet, saf akıl bu sevgili şairden yanaydı. Tepem atarak aceleyle eldivenlerimi ve şapkamı aldım ve hızla kapının eşiğine yönelirken hâlâ mırıldanıyordum: “Pekâlâ.”

“Haklısın,” dedi C***.

“Bu ağır alay çok uzun sürdü,” diye ekledim salonun kapısını açarken. “Eğer bu iç karartıcı sahtekârı yakalarsam, ant içerim ki...”

“Bir dakika: *ilk kim geçecek* oyunu oynayalım,” dedi C***.

Gereken yanıtı verecek ve toz olacaktım ki arkamda neşeli ve pek tanıdık bir ses, aralanmış perdelerin altından haykırdı:

“Nafile! Gitmeyin, sevgili dostum.”

Gerçekten de ünlü dostumuz, tıknaz doktor Flo-rian Les Eglisottes biz son sözleri ederken içeri girmişti: Seke seke yürüyerek gelmiş, karla kaplı kürk paltosuna bürünmüş bir halde, önümde duruyordu.

“Sevgili doktor,” dedim, “hemen sizinle ilgilene-ceg i m ama...”

Beni tuttu:

“Ben geldiğimde bu salondan çıkan adamın öyküsünü size anlattığımda,” diye devam etti, “bahse girerim ki, ondan nüktelerinin hesabını sormaya kalkışmazsınız. Zaten, artık çok geç: Arabası onu çoktan buradan alıp uzağa götürdü bile.”

Bu sözleri öyle garip bir tonda söyledi ki gitmemi kesin olarak engelledi.

""Dinleyelim bakalım öyküyü, doktor,” dedim bir an sonra tekrar yerime otururken. “Ama düşünün Les Eglisottes: Benim bir şey yapamamamın sorumlusu sizsiniz, kendi kendinize gelin güvey oluyorsunuz. ”

Bilimin prensi altın topuzlu bastonunu bir köşeye koydu, dudaklarının ucuyla bizim şaşırıp kalmış üç güzelimizin parmaklarına kibarca şöyle bir dokundu, biraz Madere şarabı doldurdu ve olaydan -ve bizzat kendisinin içeri girişinden— kaynaklanan düşsel sessizliğin ortasında söze şöyle başladı.

“Bu akşamki serüvenin tümünü anlıyorum. Aslında sizlerden biriymişim gibi olup biten her şeyi hissediyorum!... Başınıza gelen şey özellikle kaygı verici değilse de, yine de, öyle olabilir.” “Ne!” dedi C***.

“Bu bay, gerçekten de Baron deH***’dir; soylu bir Alınan ailesindendir; milyoner bir zengindir; ama...' r

Doktor bize baktı:

“Ama uğradığı şaşılası akıl bozukluğu, Münih ve Berlin Tıp Fakülteleri tarafından incelenmiş ve günümüze kadar kaydedilmiş takıntılı deliliklerin en olağanüstüsü ve en amansızı olarak tespit edilmiştir!” diye sözlerini tamamladı, ses tonu karşılaştırmalı fizyoloji dersindeymiş gibiydi.

“Bir deli! Ne demek oluyor bu, Florian?” diye mırıldandı C ***, kilidin hafif sürgüsünü itmeye giderken.

Genç bayanlar da bu beklenmedik açıklamaya güldüler.

Bana gelince, birkaç dakikadır düş gördüğüme kesin olarak inanıyordum.

“Bir deli! ...” diye haykırdı Antonie, “ama böyle insanları kapatıyorlar, öyle değil mi?”

“Bizim kibar beyin milyonerin milyoneri olduğunu belirttim sanıyorum,” diye karşılık verdi Les Eglisottes, ciddi bir şekilde. “Gücünüze gitmesin ama başkalarını kapatan o.”

“Nasıl bir deliliği var peki?” diye sordu Susannah. “Ben bu bayı çok nazik buluyorum, sizi temin ederim!”

“Birazdan belki bu kanıda olmayacaksınız, bayan!” diye devam etti doktor, bir sigara yakarken. Soluk gün doğumu camları renklendiriyordu, mumlar sararıyor, ateş sönüyordu; işittiğimiz şey bize bir kâbus gibi geliyordu. Doktor yutturma-caya alışkın olanlardan değildi: Söylediği şey, orada, meydanda kurulan düzenek kadar soğuk biçimde gerçek olmalıydı.

“Sanıyorum,” diye devam etti, iki Madere yudumu arasında, “bu sessiz delikanlı rüştüne erdiği gün Doğu Hint Adaları’na doğru yola çıktı; Asya ülkelerinde çok yolculuk yaptı. Geçirdiği kazanın kökenini gizleyen kalın esrar perdesi orada oluşmaya başladı. Uzakdoğu’da, bazı isyanlar sırasında, o yörelerde yürürlükteki yasaların asilere ve suçlulara uyguladığı acımasız işkencelere tanık oldu. Öncelikle, kuşkusuz basit bir yolcu merakıyla tanık oluyordu.Ama bu işkenceleri gördükçe, belli ki, bilinen akıl sınırlarını aşan bir zalimliğin içgüdüleri ‘uyandı’ onda, zihnini bulandırdı, kanını zehirledi, sonunda onu şimdiki gibi şaşılası bir varlığa dönüştürdü. Baron H***’nin İran, Hindiçin ve Tibet’in belli başlı şehirlerindeki eski hapishanelere girdiğini ve Doğulu cellatlar yerine korkunç cezalandırma işlevini birçok kez yerel yöneticilerden altının gücüyle kendisinin elde ettiğini düşünebiliyor musunuz? Şah Nasser-Eddin’in ayaklanmış bir şehre törenlerle girdiği gün, iki altın tepsi üzerinde getirttiği yirmi kiloluk oyulmuş göz hikâyesini biliyor musunuz? Ülkenin yerlileri gibi giyinmiş

olan Baron tüm bu vahşetin en ateşli savunucusuydu. Asilerin iki şefinin infazı işin en dehşetli kısmıydı. Önce tüm dişlerinin kerpetenle söküldüğünü, ardından yine bu dişlerin özel olarak usturaya vurulmuş kafataslarına sokulduğunu seyretmeye mahkûm edildiler ve bu dişler Feth-Ali Şah'ın halefinin ulu adının Pers dilindeki baş harflerini yazacak şekilde yerleştirildi. Alameti olan ölçülü sakarlıkla onları bizzat infaz etme fırsatını bir torba dolusu Hint parası karşılığında elde eden yine bizim hevesli oldu. Basit bir soru: Bu tür işkenceleri emreden mi yoksa uygulayan mı daha çılgındır? Asi misiniz? Ne fark eder! Bu iki kişiden hangisi Paris'e gelmeye i]k tenezzül ederse, onun şerefine şenlik fişekleri atmaktan ve o geçerken ordularımıza sancaklarını indirmelerini emretmekten gurur duyacağız, her şey '89'un ölümsüz ilkeleri' adına. Neyse, geçelim. Yüzbaşı Hobbs ve Eggin-son'un raporlarına inaıynak gerekirse, artan takıntısının gerektirdiği titizlenmeler bu gibi durumlarda Saçma'nın sınırını aştı, Tiberlilerin ve Heliogabalelerin saçmalığını ve halk bayramlarında dile gelen tüm saçmalıkları aştı. Çünkü —diye ekledi doktor- bir deliyle aklını yitirdiği noktadaki *mükemmellikte* yarışılamaz."

Doktor Les Eglisottes sustu ve alaycı bir ifadeyle hepimize tek tek baktı.

Konuşmaya dikkatimizi verdiğimizden, bu söylev sırasında sigaralarımızı sönmeye bırakmıştık. "Avrupa'ya döndüğünde," diye devam etti doktor, "*iyileşmiş olduğu umulacak kadar bıkkın* Baron de H***'yi bir süre sonra yeniden ateş bastı. Tek bir düşü vardı — Marki de Sade'ın tüm iğrenç ha-yalgücünden daha sayrıl, insanın kanını daha çok donduran bir düş: Avrupa'nın tüm başkentlerinin GENEL celladı unvanının kendisine verilmesini açık açık talep ediyordu. Uygarlığın bu sanat dalında esaslı geleneklerin ve yeteneğin yok olması tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu; hep söylendiği gibi gecikmenin zarara yol açtığını ileri sürüp Doğuda verdiği hizmetlere dayanarak —yüksek makamlara sık sık gönderdiği dilekçelerde böyle yazıyordu— zindan kubbelerinde hiçbir yargıç kulağının işitmediği en makamlı ulumaları rüşvetçilerden söküp almayı -eğer hükümranlar onu güvenleriyle onurlandırmak lütfunda bulunurlarsa- umuyordu. Alın size bir örnek! Onun önünde XVI. Louisden söz edildiğinde gözleri ışıldıyor ve olağanüstü, mezaraşırı bir kin yansıtıyor: Gerçekten de XVI. Louis, söz konusu sorunu ortadan kaldırmak gerektiğine inanan hükümdar olmuştu, oysa bu hükümdar Bay de H***'nin olasılıkla

hiç kin duymadığı tek insandı.” “Tahmin edebileceğiniz gibi dilekçeleri hep sonuçsuz kaldı ve yetenekleri nedeniyle kapatılma-masını mirasçılarının başvurularına borçludur. Gerçekten de babası, müteveffa Baron de H***’nin vasiyet hükümleri, aileyi, bu kişinin yakınları için doğuracağı büyük parasal kaygılar yüzünden onun yurttaşlık haklarından yoksun kalmamasını gözetmeye zorladı. Böylece, serbestçe seyahat etti. Tüm bu idamcı baylarla arası iyiydi. Uğradığı tüm şehirlerde ilk olarak onları ziyaret ediyordu. Onların yerine infaza katılmak için onlara sık sık çok yüklü servetler sunmuştur ve sanıyorum, aramızda kalsın -diye ekledi doktor göz kırparak-, Avrupa’da da bazılarını ayartmıştır.”

“Bu çılgın yolculukları dışında, deliliğinin zararsız olduğu söylenebilir, çünkü yalnızca Yasa’nın belirlediği kişiler üzerinde çalışıyordu. Akli dengesizliği dışında, Baron de H*** yumuşak-başlı, hatta sevimli bir insan olarak tanınıyordu. Kimi zaman, korkunç tutkusundan haberdar olan yakınlarına anlamı belirsiz hoşgörüsüyle soğuk terler döktürüyordu, ama hepsi bu.”

“Bununla birlikte, Doğu’dan bir tür özlemle söz ediyor, sık sık oraya dönmek istiyordu. Evrenin Baş işkencecisi diplomasından yoksun kalmak onu kara bir melankoliye gömmüştü. Torquemada ya da Arbuez’in hayallerini, Albe ya da York dükünün hayallerini bir düşünün. Saplantısı günden güne kötüleşiyordu. Ne zaman bir infaz olsa gizli görevliler ona haber uçuruyordu, halta cellatlardan da önce! Koşar, uçar, mesafeyi bir çırpıda kat eder, düzeneğin dibinde yeri ayrılmıştır. Beni dinlediğiniz şu anda oradadır: Mahkûmun son bakışını üzerinde hissetmezse rahat uyuyamaz.” “işte baylar ve bayanlar, bu geceyi birlikte geçirme mutluluğuna erdiğiniz centilmen budur. Şunu da eklemeliyim ki, deliliğinden kurtulduğunda toplumla ilişkilerinde gerçekten kusursuz bir sosyete insanıdır, hatiplerin en sürükleyicisi, en sevimlisi, en...”

Florian'ın keskin ve alaycı şakalarından son derece etkilenen Antonie ve Clio la Cendree,

“Yeter, doktor! Tanrı aşkına!” diye haykırdılar. “Ama giyotin şövalyesi o!” diye mırıldandı Susan-nah: “işkence *heveslisi* o!”

“Aslında, sizi tanımamış olsaydım doktor...” diye kekeledi C * * *.

“inanmaz mıydınız?” diye sözünü kesti Les Eglisot-tes. “Ben bile uzun süre inanamadım, ama arzu ederseniz oraya gideriz. Benim kartım var, süvarilerin engellemesine rağmen onun yanına varabiliriz. Sizden yalnızca hüküm infaz edilirken yüzüne bakmanızı isteyeceğim, hepsi bu. Gördükten sonra hiç kuşkunuz kalmaz.”

“Davetiniz için çok teşekkürler!” diye haykırdı C ***, “olayın gerçekten esrarengiz saçmalığına rağmen size inanmayı tercih ederim.” “Ah! Sizin baronunuz az bulunur biri!... ” diye devam etti doktor, mucize eseri el değmeden kalmış tepeleme bir ıstakoz tabağına saldırarak.

Sonra hepimize hüzün çöktüğünü görünce:

‘‘Bu konuda benim ifşa ettiğim sırların ötesinde şaşırmanızı ya da etkilenmenizi gerektiren bir şey yok!” dedi. “Durumun çirkinliğini oluşturan şey, takıntının *özelliğidir:* Gerisine gelince, deli delidir, hepsi bu. Ruh doktorlarını okuyun: Neredeyse şaşırtıcı gariplikte vakalarla karşılaşırsınız; ve bunlara yakalanmış olanlarla, sizi temin ederim ki, her an, hiçbir şeyden kuşku duymaksızın ve güpegündüz dirsek dirseğe geliyoruz.” “Sevgili dostlarım,” diye konuşmayı bağladı C***, bir anlık genel heyecanın ardından, “cellat ellerinin dindar da olabildiği dönemde, söylendiği gibi, bana aydın bir el uzatan kimseyle kadeh tokuşturmaktan sakınmayacağımı itiraf etmeliyim. Fırsat kollamıyordum, ama fırsat çıksaydı -ve özellikle Les Eglisottes beni anlayacaktır- ölüm cezasını infaz edenlerin görünümünün ya da hatta onlarla birlikte olmanın beni hiç etkilemediğini çok fazla tumturaklı söze gerek duymadan söylerdim size. Bu konudaki melodram *etkilerini* asla çok iyi anlayamadım.”

“Ama bunamış bir adamın hali, çünkü artık bu görevi *yasal olarak* yerine getiremez, ah, böyle bir adam örneğin, bende kimi duygular uyandırır. Ve şunu açıkça söylemekte tereddüt etmem ki, Cehennem kaçkını insanlar varsa, bu akşamki konuğumuz bunların en berbatlarından biridir. Boş yere ona deli diyorsunuz, bu onun hakiki doğasını açıklamaz. Gerçek bir cellat beni ilgilendirmezdi: bizim korkunç manyağımız ise beni tarifi olanaksız bir şekilde titretiyor!”

C***’nin konuşmasının yol açtığı sessizlik, sanki Ölüm büyük şamdanların arasından birden kel kafasını göstermiş gibi törenseldi.

“Kendimi biraz rahatsız hissediyorum,” dedi Clio la Cendree, sesi aşırı heyecanın verdiği sinirden ve söken şafağın soğuğundan kesik kesikti. “N’olur beni yalnız bırakmayın. Villaya gelin. Bu serüveni unutmaya çalışalım, baylar, dostlar, gelin: Banyolar, allar, yatacak odalar var, -ne söylediğinin pek farkında değildi— Bois’nm orta yerinde, yirmi dakikada orada oluruz. Anlayın beni, yalvarırım. Bu bay aklıma geldikçe kötü oluyorum ve eğer yalnız olsaydım, insanı korkutan tatsız gülümseyişini aydınlatan lamba elinde, birden içeri girerken görünce korkardım.”

“işte, muammalı bir gece kuşkusuz!” dedi Susan-nah Jackson.

Les Eglisottes, tabağını silip süpürmüş, memnun bir ifadeyle dudaklarını kuruluyordu.

Zili çaldık: Joseph belirdi. Biz onunla hesabı görürken, iskoçyalı, küçük bir kuğu püskülünü yanaklarına değdirerek Anlonie’nin yanı başında sakince mırıldandı:

“Senin Joseph’e söyleyecek bir şeyin yok mu, küçük Yseut?”

“Çok esaslı,” diye yanıl verdi soluk, güzel yaratık, “aklımdan geçeni okuyorsun, çılgın!”

Sonra, kâhyaya doğru dönerek:

“Joseph,” diye devam elli, “şu yüzüğü alın: Yakut benim için biraz fazla koyu. Oyle değil mi, Suzanne? Tüm bu pırlantalar şu kan damlasının etrafında ağlıyor gibiler. Bugün onu sattırır ve elinize geçecek meblağı evin önünden geçen dilencilere verir-s1 m z.

Joseph yüzüğü aldı, sırrını yalnız kendisinin bildiği o uyurgezer selamıyla eğildi ve kadınlar tuvaletlerini düzeltir, siyah satenden kukuletalı uzun balo giysilerine bürünür ve maskelerini yüzlerine yeniden takarlarken arabalara yol açmak için dışarı çıktı.

Saat altıyı vurdu.

“Bir dakika,” dedim parmağımı saate doğru uzatarak: “İşte hepimizi o adamın deliliğine az da olsa ortak eden bir saat. O halde ona karşı hoşgörülü olmayalım. Tam şu anda, aşağı yukarı onunki kadar iç karartıcı bir barbarlığı, üstü kapalı da olsa paylaşmıyor muyuz?”

Bu sözler üzerine, büyük bir sessizlik içinde, ayakta kaldık.

Susannah maskesinin altından banabaktı: Keskin bir ışık hissettim. Başını çevirdi ve hızla bir pencereyi araladı.

Uzakta Paris’in tüm çan kuleleri saati vuruyordu. *Altıncı* çan vurduğunda herkes derinden titredi ve ben, yüz hatları kasılmış bakırdan bir şeytan başına düşünceli düşünceli baktım, kutsal maden kabın içinde kırmızı perdelerin kanlı dalgalarını taşıyordu.

Karamsar Anlatı Daha Karamsar Anlatıcı

Bay Coqueline, ailenin en küçüğüne “Ut declaratio fiat.”

O akşam, bir meslektaşlarının başarısını kutlamak için toplanan tiyatro yazarlarının yemeğine çok resmi olarak davet edilmiştim. Yemek, kalem-şörler arasında ünlü olan lokantacı B***’nin yerindeydi.

Akşam yemeği başlangıçta doğal olarak hüzünlüydü.

Yine de, silme dolu birkaç bardak yıllanmış Leoville devirdikten sonra sohbet canlandı. O döneme doğru Parislilerin sohbetlerinin çoğunu renklendiren bitmek bilmez düellolar konuşuldukça sohbet daha da koyulaştı. Herkes kılıç salladığını kaçınılmaz bir laubalilikle anımsıyor; eskrim ve atıcılık konusunda imalı göz kırpmalarla bilgiç kuramlar ileri sürerken belli belirsiz birbirini yıldırmaya çalışıyordu. En safı bile, biraz çakırkeyif olunca, tabağının üzerinde çatalı ve bıçağıyla bir diğerinin çapraz vuruş hücumunu taklit etmeye kendini kaptırmış görünüyordu. Birden, davetlilerden biri olan Bay D*** --tiyatronun püf noktalarının piri, tüm dramatik durum planlarının ustası ve ‘bir başarı elde etmenin’ ne olduğunu en iyi kanıtlamış kişi— haykırdı:

“Ah, beyler! Geçen gün başımdan geçen serüven sizin başınıza gelseydi, ne yapardınız?’’ “Doğru!” diye yanıtladı konuklar. “Şu Bay de Saint Sever’in ikinci Lanığı sen değil miydin?” “Haydi, olup biteni anlat bize, ama açık yüreklilikle.”

“Anlatırım tabii,” diye yanıtladı D***, “aklıma geldikça hâlâ yüreğim sıkışıyor.”

Sessiz sessiz birkaç sigara dumanı çektikten sonra D*** söze şöyle başladı -*sözü harfi harfine ona bırakıyorum-:*

“On beş gün kadar önce, bir pazartesi günü, sabahın yedisinde zil sesiyle uyandım: Pera-gallo’dur diye düşündüm. Elime bir kart tutuşturuldu, okudum: Raoul de Sainl Sever. Kolejdeki en iyi arkadaşımdı. On yıldır birbirimizi görmüyorduk. içeri girdi. Gerçekten de oydu!”

“Elini sıkmayalı ne kadar uzun zaman oldu,” dedim ona. “Ah, seni görmek beni çok mutlu etti! Kahvaltı ederken geçmişten söz ederiz. Brötan-ya’dan mı geliyorsun ? ”

“Daha dün geldim,” diye yanıtladı.

Üstüme bir robdöşambr geçirdim, Madere şarabı doldurdum ve oturduktan sonra:

“Raoul,” diye söze devam ettim, “endişeli bir halin var; düşünceli görünüyorsun ... Hep böyle misin?”

“Hayır, duygularım yeniden yeşeriyor.” “Duyguların mı? Borsada mı kaybettin?”

Başını salladı.

“Ölümüne düellolardan söz edildiğini işitmedin mi?” diye sordu bana basitçe.

Soru beni şaşırttı, itiraf edeyim: Ani bir soruydu. “Eğlenceli soru!” diye yanıtladım söze devam edebilmiş olmak için.

Yüzüne baktım.

Edebiyata olan merakını hatırlayınca, taşra sessizliğinde tasarladığı bir oyunun çözümünü benim fikrime sunduğunu sandım.

“Elbette işittim! Ama bu tür işleri ince ince tasarlamak, düzenlemek ve çözüme bağlamak tiyatro yazarı olarak benim işim! Karşılaşmalar da benim işim ve bu konuda çok yetenekli olduğum söyleniyor. Pazartesi gazetelerini hiç okumaz mısın?”

“Tam da böyle bir şey söz konusu,” dedi. Yüzünü dikkatle inceledim. Raoul düşünceli, dalgın görünüyordu. Bakışları ve sesi sakin, sıradandı. O anda Surville’e çok benziyordu... hatta en iyi rollerindeki Surville’e. ilhamın ateşiyle yanıp kavrulduğunu düşündüm, yeteneği... doğuştan bir yeteneği... olabilirdi, hatta ....

“Çabuk,” diye haykırdım sabırsızlıkla, “Mesele! Meseleyi söyle bana! Belki de biraz eşeleyince...” “Mesele mi?” diye sordu Raoul, gözlerini iri iri açarak, “mesele çok basit. Dün sabah otele vardığımda, beni bekleyen bir davetle karşılaştım, o akşam için bir balo, Saint-Honore sokağında, Bayan Frevillein evinde. Orada olmalıydım. Orada, şenlik avlusunda -ne olmuş olabilir tasavvur et!-herkesin gözü önünde, bir beyefendinin suratına eldivenimi aşk etmek zorunda kaldım. "Tasarısının ilk sahnesini bana oynadığını anladım. "‘Oh, oh!” dedim. Buraya nasıl vardın? Evet, bir başlangıç. Gençlik var, parıltı var! Ama ya devamı? Sebep? Sahne düzeni? Oyunun fikri? Bütünü? Ana hatlarıyla anlat! Haydi, haydi!”

"‘Anneme edilmiş bir hakaret söz konusuydu, dostum,” diye yanıtladı Raoul, söylediklerimi dinlemiyor gibiydi. "‘Annem yeterli bir sebep değil mi?”

Burada D*** sözlerine ara verdi, bu son sözler üzerine gülmekten kendini alamayan konuklara baktı.

"‘Gülüyorsunuz beyler,” dedi. "‘Ben de güldüm. Özellikle "annem uğruna dövüşüyorum’a güldüm, bunu insana acı verecek zevksizlikte ve köhnemiş buluyordum. iğrenç bir şeydi. Olayı sahnede görüyordum! Seyirci katıla katıla gülüyordu. Şu zavallı Raoul’un tiyatro deneyimsizliğine

üzülüyordum ve onu hazmı en güç *ayıdan* artan ölü doğmuş bir tasarı olarak gördüğüm bu şeyden tam caydıracaktım ki sözlerine devam etti.”

"‘Prosper aşağıda bekliyor, Brötanya’dan bir dost. Benimle birlikte Rennes’den geldi. Prosper Vidal, kapının önünde arabada beni bekliyor. Paris ’te senden başka tanıdığım yok. Söyle: ikinci tanığım olur musun? Rakibimin tanıkları bir saat içinde bende olacaklar. Eğer kabul ediyorsan hemen giyin. Buradan Erquelines’e beş saatlik yolumuz var. ” “Bunun üzerine yaşama dair, gerçek yaşam a dair bir şeyden söz ettiğini anladım! Şaşırmış kalakaldım. Bir süre geçtikten sonra elini tutabildim. Acı çekiyordum! Silaha bir başkasından daha düşkün değilim, ama benim başıma gelse sanırım daha az heyecanlanırdım.”

“Doğru! insan böyledir!...” diye haykırdı konuklar, bu saptamadan yararlanmaya can atarak. “Bunu bana hemen söylemeliydin!.. .” diye yanıtladım onu. “Boş laflar etmezdim sana. Seyirciler için iyi bu. Bana güvenebilirsin. in aşağıya, geliyorum.”

Burada D*** sustu, bize anlattığı olayların anısıyla rahatsız olduğu belliydi.

“ilk kez,” diye sözlerine devam etti, “aceleyle giyinirken planımı yaptım. Burada olayları şişirmek söz konusu değildi: Durum —tiyatro için sıradan olduğu doğrudur- bana yaşam için son derece yeterli geldi. Ve oynanacak olan şeyin zavallı dostum Raoul’un yaşamı olduğunu düşündükçe hiç dirençsiz işin oyun *(KatırtırnağıBahçesi)* kısmı benim gözümde yok oluyordu! Bir an bile vakit kaybetmeden aşağıya indim.”

“Diğer tanık, Bay Prosper Vidal genç bir doktordu, davranışlarında ve sözlerinde pek ölçülü biriydi; saygın, kısmen olumlu bir zekâ, Maurice Coste’un eski rollerini çağrıştıran biri. Duruma çok uygun biri gibi geldi bana. Siz de anlayabiliyorsunuz, değil mi?”

Dikkat kesilmiş tüm davetliler, bu zekice sorunun gerektirdiği şekilde başlarını sallayarak anladıklarını belirttiler.

“Tanışına faslı bitince -Gymnase yakınlarında-Raoul un konağının bulunduğu Bonne-Nouvelle Bul varı’nda ilerlemeye başladık. Yukarı çıktım. Raoul’un evinde, düğmeleri tepeden tırnağa ilikli, biraz modası

geçmiş renkte giyinmiş iki beyefendiyle karşılaştım. Laf aramızda, onların gerçek yaşamın biraz gerisinde kalmış olduklarını düşündüm! Selamlaştık. On dakika sonra kurallar belirlenmişti. Tabanca, yirmi beş adım, komut beklenecek. Belçika. Ertesi gün. Sabahın altısı. Sonuçta, bildik şeyler!”

Çatal bıçağıyla tabağındaki yeşilliklerle oynayan bir davetli gülümsemeye çalışarak sözünü kesti: “Daha ilginç bir şey bulabilirdin.”

“Dostum,” diye karşılık verdi D*** acı bir alayla, “muzip birisin! iyi nükte yapıyorsun! Olayları daima tiyatro seyircisinin cep dürbünüyle görüyorsun.”

“Ama orada olsaydın, sen de benim gibi sadeliği amaçlardın. Burada silah olarak *Clemenceau* O layı'ndaki kağıt bıçağı verilmiyor. Yaşamda her şeyin komedi olmadığını anlamak gerek! Ben, gördüğünüz gibi, olup biten gerçek şeyler için, doğal şeyler için ... kolaylıkla zıvanadan çıkıyorum! ... içimdeki her şey ölü değil, lanet olsun!... Ve sizi temin ederim ki, yarım saat sonra, silahlarımız bir valizde, Erquelines trenine bindiğimizde hiç de eğlenceli değildi. Kalbim çarpıyordu! Şerefim üzerine yemin ederim! Bir prömiyerde bile çarpmadığı kadar...”

Burada, D*** konuşmasına ara verdi, büyük bir bardak suyu bir dikişte içti: Yüzü pek solgundu.

“Devam el!” dedi davetliler.

“Seyahati, sınırı geçişimizi, gümrüğü, oteli ve geceyi anlatmıyorum,” diye mırıldandı D*** boğuk bir sesle.

“Bay de Saint Sever’e karşı asla daha gerçek bir dostluk duymamıştım. Yıpranmış sinirlerime rağmen bir an bile uyuyamadım. Nihayet gün doğdu. Saat dört buçuktu. Hava güzeldi. O an gelip çatmıştı. Yataktan kalktım, yüzüme soğuk su çarptım. Hazırlanmam uzun sürmedi.”

“Raoul’un odasına girdim. Geceyi yazarak geçirmişti. Hepimiz bu sahnelerle olgunlaştık. Doğal olmak için anımsamam yetti. Masanın yanında, bir koltukta uyuyordu: Mumlar hâlâ yanıyordu. içeri girerken çıkardığım gürültü üzerine uyandı ve duvar saatine baktı. Bunu

bekliyordum, bu etkiyi biliyordum. Ne kadar temkinli olduğunu o an gördüm."

"Sağol, dostum," dedi bana. "Prosper hazır mı? Yürüyerek yarını saatlik volumuz var. Onu uyandırmanın zamanı sanıyorum.'

"Bir süre sonra üçümüz aşağıya iniyorduk ve saat beşi çaldığında Errjuelinese giden geniş yoldaydık. Prosper tabancaları taşıyordu. Kesin olarak 'korkuyordum', anlıyor musunuz? Bundan utanmıyorum."

"Hiçbir şey olmamış gibi aile işlerinden söz ediyorlardı. Raoul mağrurdu, siyahlar giymişti, ciddi ve kararlı bir hali vardı, çok sakindi, doğallığı hayranlık uyandırıyordu! ... Kendinden emin bir bilirkişi... 1830-1840 repertuvarındaki piyeslerinde, Rouen'de Bocage ı görmüş müydünüz?

Orada muhteşemdi!.. . Belki de Paris'tekinden daha güzel."

"Eh!" diye itiraz etti bir ses.

"Yo, yoo!.. . ileri gidiyorsun!.. ." diye sözünü kesti iki üç davetli.

"Sonuçta, Raoul beni hiç etkilenmediğim kadar etkilemişti," diye sözüne devam etti D***, "inanın buna. Rakiplerimizle aynı anda alana geldik. Kötü bir his vardı içimde."

"Rakip, iyi aile çocuğu türünden, memur görünümlü, soğuk bir adamdı; Landrolvari bir fizyonomisi vardı, ama davranışlarında onun kadar yoğunluk yoktu. Görüşüp konuşacak bir şey olmadığından silahlar dolduruldu. Adımları ben sayacaktım ve *tiyatroda olduğu gibi kendi kendime konuştuğumu* belli etmemek için -Arapların dediği gibi- duygularıma hâkim olmalıydım. En iyisi klasik olmaktı."

"Oyunumu dışa vurmuyordum. Kararsız değildim. Nihayet mesafe belirlendi. Raoul'a doğru döndüm. Onu kucakladım ve elini sıktım. Gözlerim yaşarmıştı, zorlama gözyaşları değil, hakiki gözyaşlarıydı."

"Haydi dostum, D***, " dedi bana, "Sakin ol. Nedir bu halin?"

“Bu sözler üzerine ona baktım. “Bay de Saint Sever, tüm temiz yürekliliğiyle olağanüstüydü. Sanki sahnedeydi! Ona hayranlık duyuyordum. O zamana dek böyle soğukkanlıların ancak sahnede bulunduğunu sanırdım.”

“Iki rakip birbirlerinin karşısına geçtiler, ayakları çizgideydi. Bir tür uğraktı çizgi. Kalbim küt küt çarpıyordu! Prosper kullanılmaya hazır tabancayı Raoul’a verdi; sonra korkunç bir tedirginlikle başımı çevirerek diğer tarafa, çukura doğru döndüm.”

“Kuşlar ötüşüyordu! Ağaçların, gerçek ağaçların dibinde çiçekler görüyordum! Böyle güzel bir sabahı Cambon asla betimleyememişti! Ne müthiş karşı sav!”

“Bir! ... iki!... Uç!...” diye bağırdı Prosper, eşit aralarla ellerini çırparak. Oyle allak bullak olmuştum ki yönetmenin üç vuruşunu işittiğimi sandım. “Ah! Tanrım! Tanrım!”

D*** sözüne ara verdi ve başını ellerinin arasına aldı.

“Haydi! Cesur olduğunu biliyoruz... Tamamla!” diye bağırıyorlardı dört bir yandan konuklar, onlar da çok heyecanlanmışlardı.

“Peki, o halde!” dedi D***.

“Raoul çimenlerin üstüne düştü, kendi etrafında döndükten sonra, tek dizinin üzerine. Kurşun tam kalbine isabet etmişti, buraya! -D*** göğsüne vuruyordu- Ona doğru koştum.

“Zavallı annem!” diye mırıldandı.

D*** davetlilere bakıyordu: İnce ruhlu bu insanlar, bu kez, annenin çilesine tekrar gülümsemenin bir hayli kabalık olduğunu anladılar. Bu yüzden ‘zavallı annem’ tümcesi, üstünde durulmadan geçti; tümce, tam da duruma uyduğundan olanaklı bir hal alıyordu.

“Hepsi bu,” diye sözüne devam etti D * * *. “Ağzından kan boşanıyordu.”

“Rakibe doğru baktım: Onun da omzu dağılmıştı.” “Tedavi ediyorlardı.”

“Zavallı dostumu kollarıma aldım. Prosper onun başını tutuyordu.”

“Bir an içinde, düşünebiliyor musunuz, güzel çocukluk yıllarımızı anımsadım: Teneffüsler, neşe dolu kahkahalar, okuldan çıkış günleri, tatiller! *Top* oynarkenki halimiz...”

Tüm konuklar bu yakınlığı anladıklarını göstermek için başlarını önlerine eğdiler.

Coştuğu açıkça belli olan D*** elini alnına götürdü. Olağandışı bir ses tonuyla ve gözlerini boşluğa dikmiş olarak sözlerine devam etti:

“Bu... sanki bir düştü! Ona bakıyordum. O beni görmüyordu: Son nefesini vermek üzereydi. Ve o kadar yalın, o kadar vakurdu ki! Tek bir sızlanma yok. Ağırbaşlı. Heyecanlanmıştım. iki iri damla yaş gözlerimden döküldü! Gerçek gözyaşlarıydı bunlar! Evet, beyler, iki damla yaş... Frederick onları görsün isterdim. O anlardı! Zavallı dostum Raoul’a bir elveda geveledim ve onu yere yatırdık.”

“Kaskatı, hiçbir falso yok -poz yok!- GERÇEK, her zamanki gibi oradaydı! Giysisinde kan! Gömleğinin kol ağızları kıpkırmızı! Alnı şimdiden bembeyaz! Gözler kapalı. Onu *yüce* bulmaktan başka bir düşünce gelmiyordu aklıma. Evet beyler, yu ce! Tam sozcuk bu!... Ah! Bakın! Onu... onu hâlâ görür gibiyim! Hayranlıktan kendimden geçmiştim! Aklımı yitiriyordum! Olup biteni anlayamaz haldeydim! Her şeyi karıştırıyordum! Alkışlıyordum! Onu ... onu geri çağırmak istiyordum...”

Sözün burasında, haykıracak kadar kendini kaptıran D*** birden sustu: Sonra, düşüncesini bağlamaya gerek duymadan, çok sakin bir ses tonu ve hüzünlü bir gülümsemeyle ekledi:

“Heyhat! Evet! Onu geri çağırmak... yaşama çağırmak istiyordum.”

Bu iyimser sözcüğü onaylayıcı bir mırıldanma sarmaladı.

“Prosper beni sürükledi.”

Burada D*** doğruldu, bakışları sabit, gerçekten keder içinde gibiydi; sonra kendini yeniden iskemlesine bırakarak:

“Sonuçta hepimiz ölümlüyüz!” diye ekledi çok kısık bir sesle. Ardından bir bardak rom içti, bardağı gürültüyle masanın üzerine bıraktıktan sonra bir kadeh gibi itti.

D***, sözlerini böyle, kırık bir sesle bitirirken anlattığı öykünün etkileyiciliğiyle olduğu kadar konuşmasıyla da dinleyicilerini öylesine tutsak almıştı ki sustuğunda alkış koptu. Dostlarıyla birlikte ben de mütevazı tebriklerimi sunmak zorunda hissettim kendimi.

Herkes fazlasıyla heyecanlanmıştı. Fazlasıyla heyecanlı.

“Oldukça başarılı!” diye düşündüm.

“Şu D*** gerçekten yetenekli biri!” diye fısıldıyordu herkes birbirinin kulağına.

Hep birlikte hararetle elini sıkmaya gittiler. Ben çıktım.

Birkaç gün sonra edebiyatçı dostlarımdan birine rastladım, ona bay D***’nin öyküsünü *duyduğum haliyle* anlattım.

‘‘İşte böyle!” dedim bitirirken: “Ne buyurursunuz:

“Evet. Neredeyse bir öykü bu!” diye yanıtladı beni, kısa bir sessizlikten sonra. “Yazın öyleyse!” Gözlerimi dikerek baktım.

“Evet,” dedim, *“şimdi* yazabilirim: Artık eksik-

Vera

Osmoy Kontesi *hanımefendilerine*

“Bedenin biçimi, özünden daha temeldir."

Modernfizyoloji

Aşk ölümden daha güçlüdür, dedi Süleyman: Evet, aşkın gizemli gücü sınırsızdır.

Şu son yıllardaydı; Paris'te, bir sonbahar akşamı çökmekteydi. Bois'da oyalandıkları için geç kalmış arabalar ışıklarını çoktan yakmış, Saint-Germain'in karanlık kenar mahallelerine doğru ilerliyordu. İçlerinden biri, yüzyıllık bahçelerle çevrili geniş bir şatonun kapısının önünde durdu; kemerin üzerindeki taş levhada Athol kontlarının eski aile armaları vardı: *Yıpranmış, gümüş yıldızlı, gök mavisi* "PALLIDA VICTRIX" yazısı ve tacın altında, başında prenslik hotozu taşıyan kıvrılmış kakum. Kapının ağır kanatları açıldı. Arabadan otuz, otuz beş yaşlarında, yas içinde, son derece solgun bir adam indi. Suskun hizmetçiler, basamaklı sekide ellerinde meşalelerle bekliyorlardı. Adamkimseyi görmeden merdivenlerden çıktı ve içeri girdi. O Athol kontuydu.

- Daha o sabah şehvetle sevdiği kadını, solan eşini,

1

Ortaçağ da kullanılan uzun gövdeli. kısa saplı bir enstrüman.

2

Sömürgelerde doğup büyüyen Avrupalı.

Daha o sabah şehvetle sevdiği kadını, solan eşini, Vera'yı, umutsuzluğunu, menekşelerle çevrili patiska yığınları içindeki kadife bir tabuta yatırdığı odaya giden lekesiz merdivenlerden sendeleyerek çıktı.

Ust katta, kapı halının üzerinde sessizce açıldı; örtüyü kaldırdı.

Bütün eşyalar kontesin önceki gün bıraktığı yerdeydi. Ani ölüm yıldırım etkisi yapmıştı. Geçen gece gözbebeği, sevgili eşi, öyle derin sevinçlerle kendinden geçmiş, öyle doyumsuz kucaklaşmalarla kendini kaybetmişti ki zevkten yorulmuş yüreği dayanamamıştı: Dudakları aniden ölümcül bir lal rengiyle ıslanmıştı. Eşine bir veda öpücüğü verecek vakti ancak olmuştu, tek kelime etmeden, gülümseyerek: Ardından, uzun kirpikleri yas örtüleri gibi gözlerinin güzel gecesine kapanmıştı. Adsız gün geçip gitmişti.

Öğleye doğru Athol kontu, aile mezarlığındaki korkunç törenin ardından yaslı refakatçilerini mezarlıkta başından savmıştı. Sonra kefenlenmiş kadınla birlikte, yapayalnız, mermer dört duvar arasına kapanarak anıt mezarın demir kapısını kendi üstüne kapadı. Tabutun önünde, üç ayaklı bir masanın üzerinde buhur tütüyordu - genç ölünün başucunda kandillerle aydınlatılmış bir taç onu yıldızlarla donatıyordu.

Kont ayakta, düşünceli, umutsuz bir şefkat duygusuyla bütün gün orada kalmıştı. Tan vakti, saat altı civarında kutsal yerden çıkmıştı. Mezarı yeniden kaparken kilitten gümüş anahtarı çıkarıp almış ve eşikteki son basamakta, anahtarı yavaşça mezarın içine almıştı. Kapının üzerindeki üç yapraklı yoncanın arasından mezar kapaklarının üzerine fırlatmıştı.

Niçin?... Kuşkusuz bir daha geri gelmemek gibi gizemli bir kararı uyguluyordu.

Şimdi de dul kalmış odaya tekrar bakıyordu: Altın işlemeli, açık mor renkli geniş perdelerin altında pencere açıktı: Eski ahşap bir çerçeve içindeki ölünün büyük portresini akşamın son ışıkları aydınlatıyordu. Kont etrafına baktı; önceki gün bir koltuğun üzerine atılmış giysi; şöminenin üzerindeki mücevherler, inci kolye, yarı açık yelpaze, *Onun* artık soluyamayacağı ağır parfümler. Sütunları kavisli, dağınık kalmış abanoz yatağın üzerinde tapılası kadının tanrısal başını koyduğu yer dantelli yastığın ortasında hâlâ belliydi;

yanında, genç ruhu çırpındığı sırada birkaç damla kanla al al olmuş mendili fark etti; artık asla ta-mamlanamayacak bir melodinin notalarının durduğu açık piyano; kendi eliyle seradan topladığı ve eski Saksonya vazolarında solmuş hint çiçekleri ve yatağın ucunda siyah bir kürk, üzerinde Şark işi, küçük, kadife şıpıdıklar, Üzerlerinde Vera'nın sevimli bir sözü incilerle işlenmiş parıldıyordu: *Kim ki Vera·yı görecek, Vera onu sevecek.* Sevgilisinin attığı her adımda kuğu tüylerinin öptüğü çıplak ayakları daha dün sabah bunların içinde oynaşıyordu! Ve orada, ötede, artık çalmasın diye zembereğini kırdığı sarkaçlı saat. Böyle gitmişti! ... *Nereye*?.. Şimdi nerede yaşıyordu? Ne yapmak için gitmişti?... imkânsızdı, saçmaydı.

Kont meçhul düşüncelere dalmıştı.

Tüm geçmiş yaşamı düşünüyordu. Bu evlilikten bu yana altı ay geçmişti. Onu ilk kez ülke dışında, bir büyükelçilik balosunda görmemiş miydi?... Evet! O an, gözlerinin önünde çok belirgin biçimde canlanıyordu. Onu orada gördüğünde hayat doluydu. O gece bakışları karşılaşmıştı. Aynı yaradılışta olduklarını ve birbirlerini sonsuza dek seveceklerini daha birbirlerini görür görmez anlamışlardı.

Düş kırıcı sözler, sorgulayan gülüşler, imalar; birbirine ait olanların kaçınılma: duğunu ge

ciktirmek içininsanların yaratığı ıuui güçlükler, o anda, birbirlerinde buldukları dingin kararlılık karşısında yok olmuştu.

Çevresindeki törensel yavanlıklardan bıkan Vera, yaşamın değerli zamanının tükendiği bayağı kuralları yüce bir çabayla bozarak basitleştiren ilk fırsat belirdiğinde ona yönelmişti.

duygusuz insanların kendileri hakkındaki boş yargıları daha ilk sözlerinde, karanlıklara dalan gece kuşlarının uçuşu gibi gelmişti! Birbirlerine nasıl da gülümsüyorlardı! Ne anlatılmaz bir kucaklaşmaydı bu!

Aslında çok garip bir yaradılıştaydılar. İkisi de doğaüstü hislerle doluydu ama tamamen dünyeviydi. Heyecanları endişe verici bir yoğunlukta süregelirdi. Bunları yaşayarak kendilerini unutuyorlardı. Buna karşın bazı fikirler, örneğin ruh fikri, sonsuzluk fikri, *hatta Tanrıfikri* kendilerine göre

belirsiz gibiydi. Birçok canlıda görülen doğaüstü şeylere duyulan inanç, şaşkınlıkla karşıladıkları bir konuydu. Kınanacak ya da onaylanacak özelliği olmadığı için kaygılanmadıkları kapalı bir ileti. Böylece dünyanın kendilerine yabancı olduğunu kabul ederek birlikte olur olmaz, kendilerini sık ağaçlı bahçeleri dışarının gürültüsünü kesen bu eski ve karanlık konağa kapatmışlardı.

Orada iki sevgili, gizemli tinin tene karıştığı bu esrik ve sapkın sevinç okyanusuna gömülmüştü! Tutkuların şiddetini, çılgın ürperti ve sevgileri tükettiler. Birbirlerinin kalp vuruşlarıydılar. Ruhları bedenlerine öyle iyi işliyordu ki biçimleri onlara zihinsel gibi görünüyor ve yakıcı birer ilmik olan öpücükler eşsiz bir kaynaşma içinde ikisini birbirine bağlıyordu. Bitmek tükenmek bilmeyen göz kamaşması! Birden büyü bozulmuştu; müthiş kaza onları ayırmış, kolları boş kalmıştı. Sevgili ölüsünü ondan ayıran kimdi? Ölü mü? Hayır! Kopan bir telin çığlığıyla birlikte kemanların ruhu da mı yok olur?

Saatler geçti.

Gökyüzünde ilerleyen geceye pencereden bakıyordu: Gece sanki *kişiseldi;* sürgün olduğu yerde melankoli içinde yürüyen bir kraliçeye benziyordu gece; yas giysisindeki mücevher iğnesi, Venüs yıldızı, tek başına maviliklerin dibinde kaybolmuş, ağaçların üstünde parıldıyordu.

Vera bu, diye düşündü.

Çok alçak sesle söylediği bu adla uykusundan uyanan biri gibi titredi; sonra doğrularak etrafına bakındı.

Şimdi odadaki eşyalar o zamana kadar belirsiz bir ışıkla, karanlıkları mavileştiren ve geceleyin gökkubbeye yükseldiğinde, orada başka bir yıldız gibi gözüken bir gece kandilinin ışığıyla aydınlanmıştı. Bu, Vera'ya kalan aile yadigârı bir iko-nostazın* buhur kokulu gece kandiliydi. Değerli, eski bir ahşaptan üç kanatlı Rus işi hasırından tutturularak ayna ile tablo arasına asılmıştı. içerideki altınların yansısı titreşerek şöminenin mücevherleri arasındaki kolyenin üzerine vuruyordu.

Gök giysileri içindeki Madonnanın tam aylası parıldıyordu, ince ve kırmızı hatları yansı içinde eriyen gül biçimli Bizans haçı, İncilerin ayd ınlan-mış parıltısını hafif bir kan iziyle gölgeliyordu. Vera, iri gözleri, Madonnadan kalma anaç, katışıksız yüzü ve mizacıyla gece kandilinin önünden safça, düşünceli geçerken kimi zaman ona ne yazık ki çocukluğundan beri yalnızca batıl bir sevgi sunabildiği için yakınıyordu.

Bu görüntü karşısında ruhunun en gizil yerlerine kadar acı anılarla sarsılan kont doğruldu, kutsal lambayı aceleyle söndürdü ve karanlıkta, el yordamıyla, elini burma bir sütuna doğru uzatarak zili çaldı.

Bir uşak belirdi: Bu, siyahlar giymiş yaşlı biriydi; elinde tuttuğu lambayı kontesin portresinin önüne koydu. Arkasını döndüğünde efendisini ayakta ve sanki hiçbir şey olmamış gibi gülerken görünce boş inançlarının da etkisiyle korku içinde ürperdi.

* Ikonostaz: Hıristiyan ayinlerinde kullanılan, üzeri aziz resimlerivle süslü üç kapılı panel.

“Raymond,” dedi sakince kont, [U]*bu akşam, kontes ve ben yorgunluktan bitkin düştük;* akşam yemeğini saat ona doğru hazırla. Sırası gelmişken söyleyeyim, yarından itibaren burada daha çok yalnız kalmaya karar verdik. Hiçbir hizmetkâr, sen hariç, geceyi konakta geçirmesin. Onlara üç yıllık maaşlarını ver, çekip gitsinler. Ana kapıyı sürgüle, aşağıdaki, yemek salonundaki meşaleleri yak, sen bize yetersin. Bundan böyle kimseyi kabul etmeyeceğiz.”

Yaşlı adam titriyor ve konta dikkatle bakıyordu. Kont bir sigara yaktı ve bahçeye indi.

Uşak, önce çok ağır, çok umutsuz bu acının efendisinin aklını karıştırdığını düşündü. Onu çocukluğundan beri tanıyordu; çok ani bir uyanışın bu uyurgezer için ölümcül bir darbe olabileceğini o an anladı. Öncelikle görevi böyle bir sırra saygı göstermekti.

Başını öne eğdi. Bu dinsel düşe sadık bir suç ortaklığı mı? itaat etmek mi?... Olü’yü dikkate almadan *onlara* hizmet etmeye devam etmek mi? Ne garip bir düşünce! ... Tek bir gece mi sürecekti?... Ya yarın, yarın, heyhat! ... Ah!

Kim bilebilir?... Belki!... Ne de olsa kutsal bir tasarı! Hangi hakla kafa yoruyordu?...

Odadan çıktı, emirleri harfiyen yerine getirdi ve hemen o akşam alışılmadık yaşam başladı. Dehşetli bir serap yaratmaktı sözü edilen. ilk günlerin rahatsızlığı çabucak silindi. Ray-mond, önce şaşkınlıkla, ardından bir tür saygı ve şefkatle doğal olmaya öylesine çabaladı ki üç hafta akıp gittiğinde, kimi zaman kendi iyi niyetine kendisinin de kanmış olduğunu hissetti. O muğlak düşünce yok oluyordu! Kimi zaman bir tür baş dönmesi hissedip kontesin kesin olarak öldüğünü kendine anımsatmak zorunda kalıyordu. Bu kasvetli oyuna kendini kaptırıyor ve gerçeği her an unutuyordu. Bir süre sonra, kendini ikna etmek ve toparlamak için düşünmekten fazlası gerekiyordu. Kontun çevrelerindeki ortama yavaş yavaş işlediği korkunç büyüye kendini tümüyle kaptıracağını görmüştü. Korkuyordu, belirsiz, tatlı bir korku.

D’Athol, gerçekten de, sevgilisinin ölümünün kesinlikle bilincinde olmadan yaşıyordu! Onu her zaman orada buluyordu. Genç kadının biçimi tümüyle onunkine karışmıştı. Kimi zaman, güneşli günlerde, bahçedeki bir bankın üzerinde onun sevdiği şiirleri yüksek sesle okuyordu; kimi akşamlar, ateşin yanında, tek ayaklı yuvarlak masanın üzerinde iki fincan çay, öteki koltukta oturur gördüğü gülümseyen *yanılsamayla* gevezelik ediyordu.

Günler, geceler, haftalar uçup gitti. Kimse ne yaptığının farkında değildi. Artık tuhaf olaylar oluyordu, düşle gerçek öylesine benzeşiyordu ki ayırt etmek güçtü. Havada bir varlık uçuşuyordu: Bir biçim belli belirsiz ortaya çıkmaya, tanımsız-laşan uzamda kendini göstermeye çabalıyordu. D’Athol ikili yaşıyordu, meczup gibiydi. Göz açıp kapayıncaya kadar, şimşek gibi, hayal meyal görülen tatlı ve solgun bir yüz; piyanoda aniden çalınan cılız bir akor; tam konuşacakken ağzını kapayan bir öpücük, benliğinin ikiye bölünmesi, tıpkı akışkan bir siste olduğu gibi, yanındaki sevgilisinin baş döndürücü tatlı kokusunu hissetmesi ve geceleyin, uyku ile uyanıklık arasında alçak sesle işitilen sözler: Her şey onu uyarıyordu. Nihayet meçhul bir güç olup çıkan Ölüm’ün yadsınmasıydı bu!

Bir keresinde, d’Athol onu öyle yakınında gördü ve hissetti ki kollarının arasına aldı: Ama bu devinim görüntüyü yok etti.

“Çocuk,” diye mırıldandı gülümseyerek.

Neşeli ve uykulu metresine surat asan bir âşık gibi tekrar uyudu.

Onun doğum gününde, Vera’nın yastığının üzerine bıraktığı çiçek demetinin içine şaka olsun diye bir ölmezotu koydu; “Madem ki öldüğünü sanıyorlar,” diyerek.

Issız konakta karısının yaşadığına ve var olduğuna aşkının gücüyle inanan Bay d’Athol’un derin ve her şeye kadir istenci sayesinde bu varoluş, sonunda, karanlık ve ikna edici bir cazibe haline geldi. Raymond da artık hiç korku duymuyordu, bu duygulara yavaş yavaş alışmıştı.

Ağaçlıklı bir yolun dönemecinde fark edilen kadife bir giysi; onu salondan çağıran neşeli bir ses; sabahleyin uyandığında, tıpkı eskiden olduğu gibi işittiği bir zil sesi; tüm bunlara alışmıştı: Ölü kadın sanki bir çocuk gibi saklambaç oynuyordu. Bu yolla sevildiğini hissediyordu! Çok *doğaldı* bu! Bir yıl geçmişti.

Yıldönümü akşamı, Vera’nın odasında, ateşin yakınına oturan kont, *ona* bir Floransa fabliyosu[1] okumuştu: *Callimaque*. Kitabı kapadı; sonra çay getirirken:

“Du§ka,” dedi, “Güller Vadisi'ni, Lahn Sahillerini, Dört Kuleler Şatosunu anımsıyor musun? ... Bu öykü sana kuşkusuz oraları anımsat-mıştır.”

Ayağa kalktı ve maviye çalan aynada kendini her zamankinden daha solgun gördü. Bir kupadan bir bilezik çıkardı ve incilere dikkatlice baktı. Vera biraz önce soyunurken çıkarmamış mıydı bunları kolundan? inciler hâlâ ılıktı ve parıltıları sanki teninin ısısıyla dinmişti. Ve şu Sibirya kolyesinin ucundaki opal; Veranın güzel göğsünü öyle severdi ki genç kadın takmayı bir süre unuttuğunda altın kutusu içinde tamamen solardı! Bir zamanlar kontes bu sadık taşı bu nedenle severdi! ... Bu akşam opal, sanki yeni çıkarılmış gibi, sanki güzel ölünün eşsiz büyüleyiciliği hâlâ içine işliyormuş gibi parıldıyordu. Kont kolyeyi ve değerli taşı yerine koyarken kan damlalarının kar üzerindeki karanfiller gibi ıslak ve kıpkırmızı olduğu patiska mendile tesadüfen dokundu! ... Orada, piyanonun üzerinde, o eski melodinin son sayfasını kim çevirmişti? O da nesi! Kutsal gece kandili,

kutsal sandığın içinde yeniden yanmıştı! Evet, altın sarısı alevi Madonna’nın gözleri kapalı yüzünü gizemli bir biçimde aydınlatıyordu! Ya bu yeni toplanmış Şark çiçekleri, orada, eski Saxe vazolarında solan bu çiçekleri hangi el oraya yerleştirmişti? Oda her zamankinden daha anlamlı ve yoğun biçimde neşe ve yaşam dolu gibiydi. Ama kontu hiçbir şey şaşırtamazdı! Bu ona öyle olağan geliyordu ki bir yıldır durmuş olan sarkaçlı saatin çaldığına bile dikkat etmedi.

O akşam, yine de, kontes Vera’nın, kendisiyle dolu bu odaya karanlıklardan geri gelmek için hayranlık verici bir çaba gösterdiği söylenebilir! Orada kişiliğinden o kadar çok şey bırakmıştı ki! Varlığının parçası olan her şey onu oraya çekiyordu. Cazibesi orada dolaşıyordu; eşinin tutkulu istencinin uzun zorlamaları, çevresindeki Görünmezin muğlak bağlarını gevşetmiş olmalıydı!.. . Orada olması *gerekiyordu.* Sevdiği her şey oradaydı.

Zambak beyazı yüzünü defalarca hayranlıkla seyrettiği bu gizemli aynada bir kez daha kendine gülümseme arzusu duymuş olmalıydı! Kuşkusuz o tatlı ölü, öte tarafta, sönmüş lambaların altında, menekşeleri içinde irkilmişti; o kutsal ölü, yeraltı gömütlüğünde tek başına, mezar kapağının üzerine fırlatılmış gümüş anahtara bakarak tir tir titremişti. O da konta gelmek istiyordu! Ve istenci, buhur ve yalnızlık fikri içinde kayboluyordu. Olüm gökyüzünü umut edenler için mutlak bir durumdur; ama Vera için Ölüm, hem Göklerin hem de Yaşamın kucaklayışı değil miydi? Ve eşinin yapayalnız öpücüğü, karanlığın içinde dudaklarını cezbediyordu. Ve melodilerin geçmişte kalan sesi, eskinin başdöndürücü sözcükleri, bedenini örten ve kokusunu koruyan giysiler, karanlık sevgileriyle onu *arzulayan* bu büyülü taşlar - ve özellikle, varlığının engin ve mutlak etkisi, sonunda eşyaların da paylaştıkları kanı, hepsi, hepsi onu çağırıyordu; öyle uzun bir süreden beri ve öyle belli belirsiz onu cezbediyorlardı ki Uyuyan Ölü nihayet uyanmıştı, *yalnız O* eksikti!

Ah! idealar canlı varlıklardır!.. . Kont aşkının biçimini boşluğa oymuştu ve bu boşluğun, türdeşi olan tek varlık tarafından doldurulması gerekiyordu, yoksa Evren yok olurdu. O anda, kesin olarak, basit ve mutlak biçimde, *O’nun orada, odada olması gerektiği* fikri geçti aklından! Kendi varlığının, etrafındaki her şeyin de bu kanıyla dolup taştığından kesinlikle emindi. Her şey ortadaydı! Ve elle tutulur, canlı *Vera'dan başka bir eksik olmadığından,*

onun da orada olması ve Yaşamın ve Ölümün Büyük Uykusu'nun bir an için sonsuz kapılarını aralaması *şarttı!* Diriliş yolu, inanç yoluyla ona kadar ulaşmıştı! iç açıcı, müzikli bir kahkahanın sevinci karı kocanın yatağını aydınlattı; kont ardına döndü. Ve orada, gözlerinin önünde, istenç ve anıdan ibaret, akışkan bir halde, dantel yastığa dayanmış gür siyah saçlarını eliyle tutarak, ağzını tatlılıkla aralayan şehvetli gülümseyişiyle ölesiye güzel kontes Vera -nihayet!-hâlâ biraz uykulu ona bakıyordu. "Roger!..." dedi uzak bir sesle.

Kont yaklaştı. Dudakları tanrısal, unutkan ve ölümsüz bir sevinç içinde birleşti!

Ve *o zaman*, gerçekten de, *tek bir varlık* olduklarını fark ettiler.

Yeryüzüyle gökyüzünün ilk kez birbirine karıştığı bu esrimeye saatler yabancı bir uçuşla hafifçe dokundular.

Birden, d'Athol kontu uğursuz bir anıyla çarpılmış gibi titredi. , "Ah! Şıındi anımsıyorum! ..." de di. "Neyim var benim?... Ölüsün sen!"

O anda, bu sözüzerine, ikonostazın gizemli gece kandili söndü. Sabahın -sıradan, grimsi ve yağmurlu bir sabahın- solgun erken saatleri, perdelerin aralıklarından odaya süzüldü. Mumlar cansızlaştı ve söndü, kırmızı fitilleri acı acı tüttü; ateş ılık bir kül tabakasının altında kayboldu; çiçekler soldu ve kısa sürede kurudu; saatin sarkacı kımıltısızlığına adım adım geri döndü. Bütün eşyaların *gerçekliği* aniden yok olup gitti. Ölü opal artık parlamıyordu; yanındaki patiskanın üzerindeki kan lekeleri de solmuştu; onu hâlâ boş yere kucaklamak isteyen ümitsiz kollar arasında silinen yakıcı ve beyaz görüntü boşluğun içine girdi ve orada kayboldu. Cılız, ayrıksı, uzak bir elveda iç çekişi, Roger'nin ruhuna kadar ulaştı. Kontdoğruldu; yalnız olduğunu fark etmişti. Düş birden dağılmıştı; mutluluk dolu örgünün büyülü ipini tek bir sözle koparmıştı. Atmosfer şimdi ölülerin atmosferiydi.

Sebepsiz yere topaklanan, geniş kenarlarına inen bir tokmak darbesinin bile parçalayamayacağı kadar sağlam olsa da, en ince ucundan bir iğneyle delindiğinde ani ve ele gelmez bir toz halini alan camdan gözyaşları gibi, her şey uçup gitmişti. "Ah!" diye mırıldandı, "bitti o halde! Kayboldu!... Tek başına!.. . Şimdi beni sana ulaştıracak yol hangisi? Beni sana getirecek

yolu göster bana!.. .” Aniden, bir yanıt gibi, Kont’la karısının yatağından siyah kürkün üstüne madeni bir gürültüyle parlak bir cisim düştü: Kirli bir gün ışığı vurdu

Üzerine!. .. Terk edilmiş adam eğilerek onu tuttu ve bu cismi tanıyınca yüzü aydınlandı: Mezarın anahtarıydı bu.

içindekiler

1

Halk hikâyelerini konu alan kısa anlatı.